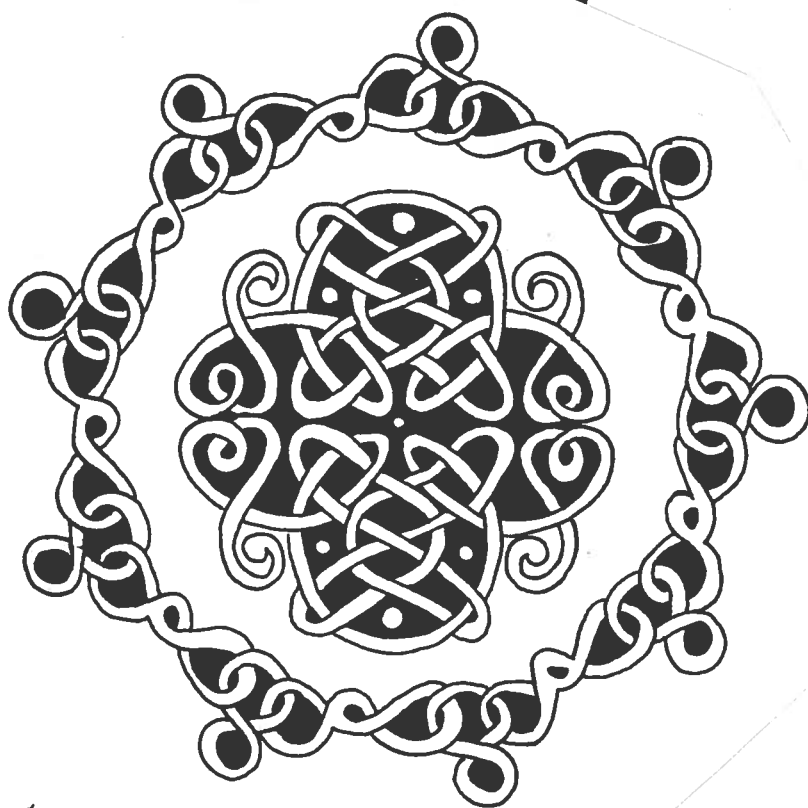

No.10 Februari 1998

Het Knoope

Knauwertje

Het Knoopeknauwertje is een onafhankelijke 2-maandelijke uitgave die zich ten doel stelt het fenomeen knoop in het Nederlandse taalgebied te stimuleren en verder te ontwikkelen. *Het Knoopeknauwertje* wordt verzonden naar personen en instanties in België en Nederland die de kunst van en/of de wetenschap achter knopen steunen. Deze publikatie heeft een *non-profit* oogmerk en wordt in eigen beheer uitgegeven in een oplage van **100** stuks.

In 1998 zal *Het Knoopeknauwertje* in februari, april, juni, augustus, oktober en december uitkomen. Een abonnement kost fl.25,00 (500BEF) en wordt verkregen door overmaking van voormeld bedrag op:

girorekening 7525666
t.n.v *Het Knoopeknauwertje*,

onder vermelding van **abonnement**.

Materiaal, toegezonden aan de redactie van *Het Knoopeknauwertje*, wordt niet geretourneerd, tenzij expliciet anders is overeengekomen. Ontvangst van ingezonden materiaal wordt zo spoedig mogelijk bevestigd. De redactie neemt geen enkele aansprakelijkheid voor de inhoud van geplaatste lezersbrieven en behoudt zich het recht voor om geplaatste ingezonden stukken in te korten.

Redactie adres: Pieter van de Griend

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder de geschreven toestemming van de redakteur van *Het Knoopeknauwertje* alsmede de geschreven toestemming van de auteur(s) van betreffende werken.

No part of this publication may be reproduced in any form without written permission from the editor of *Het Knoopeknauwertje* and the permission in writing of the author(s) of the works concerned.

ISSN 1385-4267

Van De Redactie

*I feel sorry for the people who spend
their lives thinking about knots.....*

Katie Thorpe uit London

KnotPlot 26 mei 1997

Geeuw, weer een nieuw jaar.... Nou ja, dat het een spannend knoopjaar mag worden, hè? Ondertussen is er alweer zo veel gebeurd sinds ik de laatste vracht KK verstuurd heb. Je kunt wel stellen dat het KK-project nogal wat belangstelling oogst. Er is wederom een berg knoopjes van over de hele wereld bijeengesprokkeld. Zo is de tekening op de omslag gemaakt door de liefvallige Franse meubelarchitecte en knopenliefhebster Julie Dumont uit het grote Parijs. Douwe Jan de Jong heeft het artikel over de gemakrameede stoel ingestuurd. Tom Hall is weer eens bezig geweest. Als de planning goed gaat zit er bij deze KK een afdrukje met een indrukje, dat een uitdrukkingkje van zijn werk doordrukt (nouja....). Je zal wel zien, of ziet wel, dat er een hoop te vertellen valt over het internationale knoop gebeuren. Over het geknoop in de Lage landen alleen al is er gigantisch veel te vertellen, hoor. Getuige deze 32 pagina's van KK10.

Ditmaal een warm welkom aan de knopenleggende werknemers van de firma Troost Leiden b.v.

Het zal de opmerkzame lezer niet ontgaan zijn dat de presentatie van het blaadje een beetje anders geworden is. Die verschrikkelijke leden-verslindende prijsverhoging is onder andere naar verbetering van het blad gegaan. Enkele lezers vonden het zonde dat de naamsticker te groot was en het blaadje soms beschadigde. De PTT klaagde stenen benen dat diezelfde naamsticker te klein was voor de anders nooit zo erg bijziende postbodes. Kortom: vandaar de envelop. Er wordt ook onderzocht of KK een hardere kft kan krijgen, want je staat om de haverklap verstoeld over wat sommige van die blaadjes afreizen. Je komt ze op nagenoeg iedere knopenleggers-bijeenkomst waar dan ook ter wereld tegen, dus afzien doen ze wel!

Een dingetje wil ik in dit voorwoord ook nog effe kwijt. Als je internet toegang hebt moet je eens kijken op <http://members.aol.com/IDFrank/knots.html>. Daar vindt je s'werlds eerste poging om het leren van knopen d.m.v een Windows programma te verwoorden. Een erg knappe prestatie waarover de knopenleggerswereld nog veel meer zal horen..

In KK9 kwam het er niet van om veel over de Brexpo te vertellen, die ondertussen afgelopen is. Op 22 november zijn de knoopjes uit de vitrines gehaald en terug naar de rechtmatige eigenaars verstuurd. In dit nummer geeft Els Clement een paar schokkende feiten van de tentoonstelling, maar ik vind dat men zonder meer mag stellen dat het een aardig succesje geworden is.

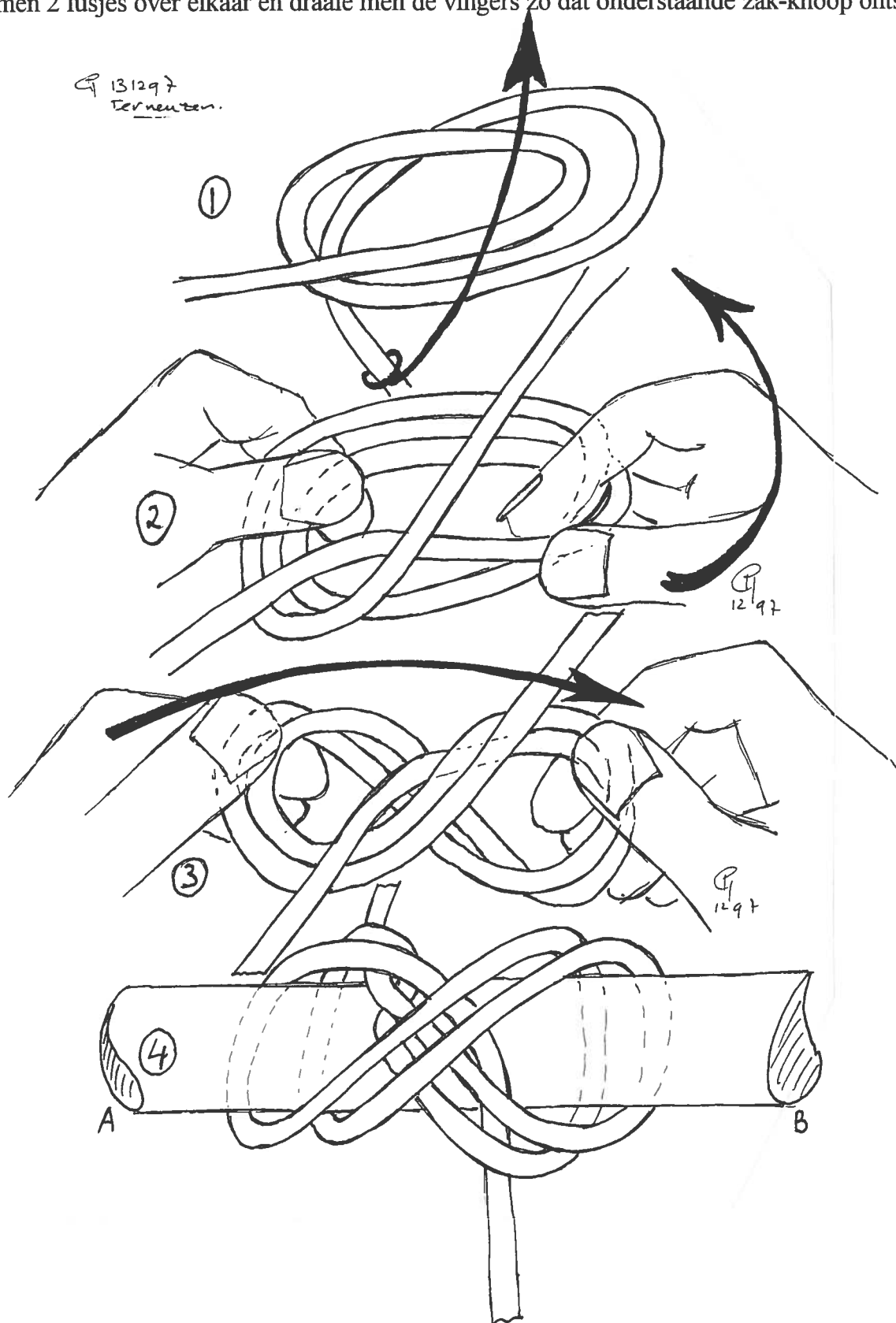
Zo, alle huishoudelijke materie binnen één kantje afgekletst.
Oja, de beste wensen voor 1998, natuurlijk.
Nou de knopen nog.....

Piter.

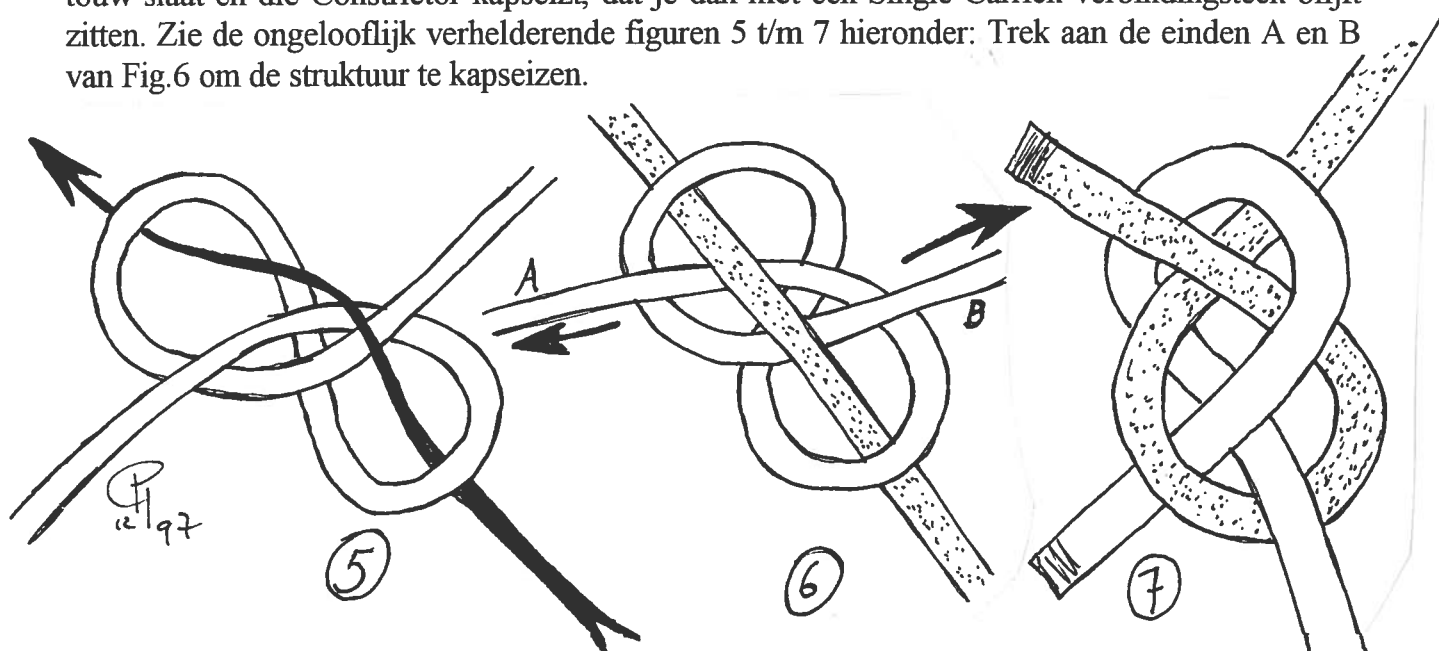

Effe Over Die Boa Knoop

In de Engelstalige literatuur wordt tegenwoordig vrij veel ophef gemaakt over de Boa Knoop. Een vage kronkel waaraan een verankeringssteek quasi bindknoopachtige functionaliteit wordt toegekend. Berichten stellen dat het een geweldige zak dicht bindknoop is. Om hem te maken legge men 2 lusjes over elkaar en draaie men de vingers zo dat onderstaande zak-knoop ontstaat.

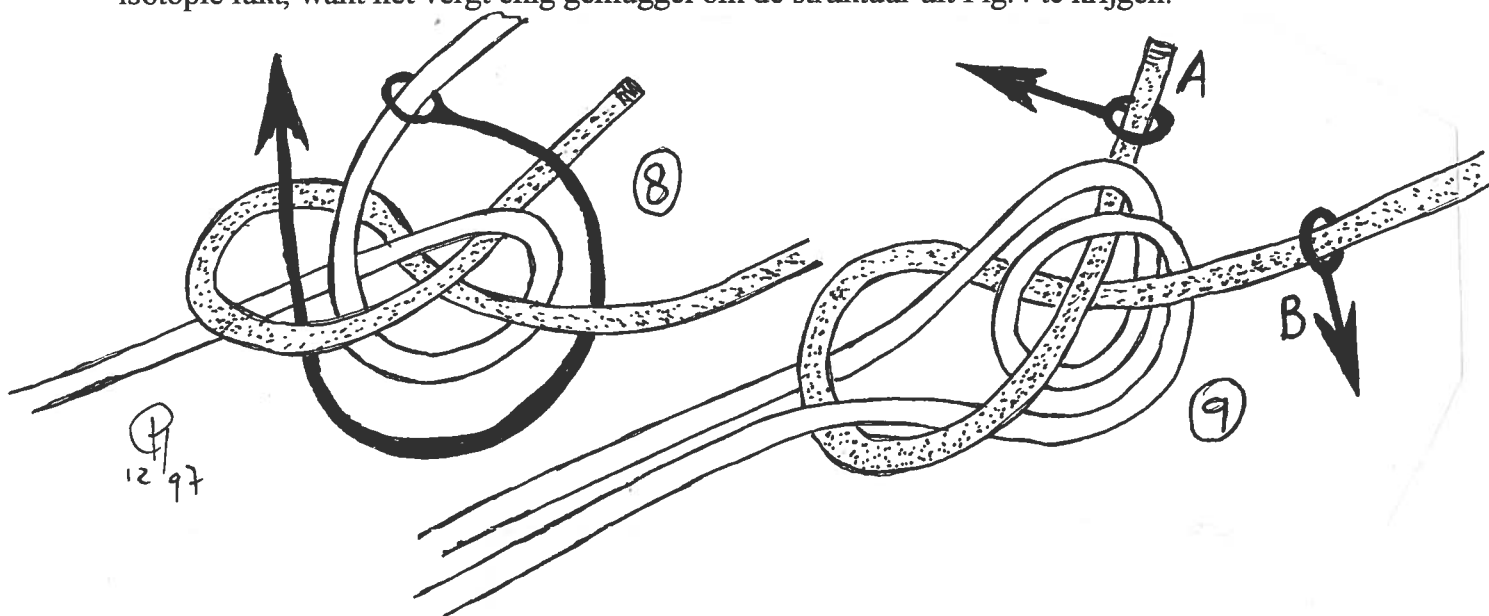

Ik wilde wat over die "geweldige" functionaliteit kwijt. Probeer het ding eerst maar eens om een van je vingers onder spanning te krijgen. gaat niet zo best hè? Hoe komt het toch dat er een lus helemaal los blijft hangen en moeilijk onder spanning getrokken kan worden? Laten we eens naar een ander knoepje kijken. Een van de Karaaksteken, de beruchtste Single Carrick Bend [ABOK #1445], om preciezer te zijn. Het is bekend dat als je een Constrictorknoop om een touw slaat en die Constrictor kapseizt, dat je dan met een Single Carrick verbindingsteek blijft zitten. Zie de ongelooflijk verhelderende figuren 5 t/m 7 hieronder: Trek aan de eindjes A en B van Fig.6 om de structuur te kapseizen.

Er is een variant op de Single Carrick, de *Double Carrick Bend*. Zo genoemd door Captain Jutsum in het eerste gekleurde knopenboekje allertijden [Knots, Bends, Splices, 1906, blz.27]. Een knoepje waarvan Clifford Ashley zegt dat het een *clumsy affair is* [#1448]. Door een extra slag te nemen voeg je zogenaamde redundantie aan de Single Carrick Bend toe. Een tussentijdse vraag is of die extra draai helpt? Feitelijk heb ik je net het antwoord gegeven, toch? Niet dan?

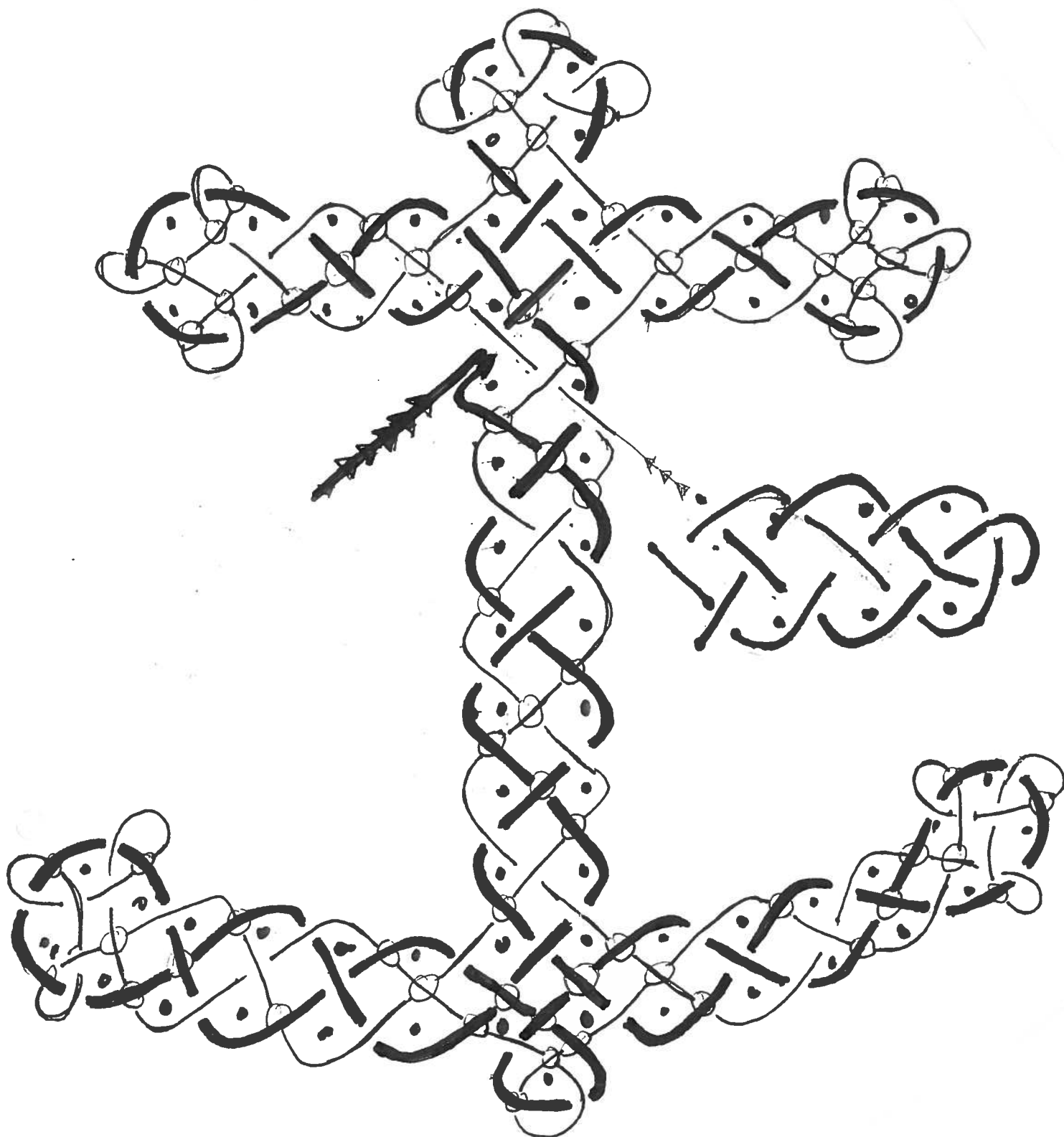
Wat gebeurt er als je die verdraaifraaide Carrick kapseizt? Nou, dan krijg je die "geweldige" Boa Knoop met dat niet-vast-te-krijgen-slingertje. Probeer maar om de structuur van Fig.9 te kapseizen door de eindjes A en B in de pijlrichting recht te trekken. Ik hoop dat je experiment in isotopie lukt, want het vergt enig gemuggel om de structuur uit Fig.4 te krijgen.

Een Anker Mat

Jacques Couwenberg (St. Kruis)

In de knopenboeken treft men vaak matten aan die een ankervorm hebben. Hier is er eentje die ik zelf uitgewerk heb en waarvoor men twee strengen nodig heeft om hem te maken.

Een Historie Van Touw Door De Eeuwen Heen

Jan Hoefnagel (Dordrecht)

Als men tegenwoordig een stukje natuurtouw in de vingers neemt, ziet men eigenlijk iets dat tot uitsterven gedoemd is. De opmars van het kunststofgaren is niet meer te stuiten. Natuurvezeltouw zal in derde wereldlanden en in de bush-bush wel in leven blijven. Hoofdzakelijk omdat de benodigde ingrediënten goedkoper zijn en vlak bij huis groeien. In de rijke landen hebben de minder arbeidsintensieve kunstvezels de overhand genomen. En zo ziet men over een tijdspanne van 50 jaar een industrie verdwijnen, die zeker 50.000 jaar oud is en de bakermat van de menselijke beschaving legde.

Men schrijft 20.000 jaar voor onze jaartelling. Ons land begint zich langzaam aan de ijzige greep van de laatste ijstijd te onttrekken. Toendra en steen vlakten achterlatend door het terugtrekkende ijs. Geteisterd door harde stormen welke de fijne aarde wegbliezen en tot heuvels opwierpen zoals dit nu nog in de duinen het geval is. Grassen en lage struiken bezetten uit het zuiden de vruchtbare velden. De vegetatie bracht dieren met zich mee die zich aan dit voedsel te goed deden. Ze waren vreedzaam en groot; de mammoeten, de bisons, wisenten en de elanden. Er waren kapers op de kust welke zich dit kansje niet lieten ontglippen. Homo Sapiens, de *denkende* mens, volgde op de voet en had honger. Met zijn velen waren ze niet, misschien zoiets als 15.000 personen in onze streken. Alleen konden ze natuurlijk geen mammoet doden, dus sloten ze zich samen tot horden en hadden succes. Een jonge mammoet werd doodgegooid en ze vraten zich ongans aan het verworven vlees. Daarmee hadden ze meteen een probleem; hoe krijgen we de rest van het beest naar huis?

Hier begint mijn verhaal over touw, iets wat die primitieve mensen zeker hebben gehad. Zo'n mammoet woog 3500kg. Het is onwaarschijnlijk dat ze met 4 man een poot op hun nek genomen hebben, dus ligt het voor de hand aan te nemen dat alles in mootjes gesneden en verpakt werd. Het daartoe benodigde materiaal was in overvloed aanwezig. Denk maar eens aan haar, pezen, huid, gras, boomschors, darmen, maag en blaas. Dit werd tijdens rustige perioden tot 2-slags draden gedraaid en om daarna tot vlechtwerken gevormd te worden waarmee de overvloedige jachtbuit naar huis gebracht kon worden. Door deze touwproductie werd in feite een eerste vorm van huis-industrie op poten gezet. Waarschijnlijk hadden deze mensen meer hersens (en honger) dan de tegenwoordige mens. Deze laatsten zouden zich of vies of te goed voelen om haar, bloederige huid en darmen met inhoud aan te raken, laat staan tot levensnoodzakelijk touwwerk om te vormen.

Ongeveer 5000 jaar geleden hebben de oude Chinezen reeds in geschriften transacties met naburige volken en hun handel in touwproducten vastgelegd. Tijdens opgravingen is in China bewijs gevonden, dat de kennis van knopen en touwmaken ongeveer zo'n 80.000 jaar aanwezig is. Ook wisten ze toen al hoe zijde van ingepopte vlinders te maken. Dit was echter te duur voor de touwproductie. Touw heeft de geschiedenis sterk beïnvloedt. Denk maar eens aan Alexander de Grote en zijn Gordiaanse knoop. Maar laat ons dichterbij huis te blijven. In eigen land zijn er bekers gevonden met touwafdrukken (van het bekeervolk). Deze uit Oost-Europa afkomstige

mensen leefden toen in ons land. Ook de vele veenlijken uit die tijd, welke in Denemarken, Engeland en ons land gevonden zijn, hebben bewijs voor het gebruik van touw achtergelaten. Dit in de vorm van touwen om de nek en handen alsmede in naaisel van de kleding. Vaak lagen deze doden met een gelukzalige glimlach in de graven, zodat men mag aannemen dat ze tot hun nek volgegoten waren met bier, alvorens hun reis naar het Walhalla te beginnen. De bekendste voorbeelden zijn wel de man van Tollund en Pete Bog uit Cheshire.

Uit Egypte stammen er vele bewijzen voor het gebruik van touw. De Pharaos hebben in hun graven hele tafelen laten beitelen met voorbeelden uit hun dagelijkse leven. Zo vindt men een aangeboden koe, een visser met net en werklui die een groot schip voorttrokken. Een schip waarop een dikke tros van voorstevan naar achterstevan liep. Er zijn uit Oman verhalen over schepen waarvan de romp bestond uit aan elkaar genaaide planken. De kennis van zeevaart is in het Midden Oosten reeds 5000 jaar bekend. Als je zeilen wilt, dan moet je die eerst maken en daarna aan de rondhouten bevestigen. Dus toen reeds moest er hoogwaardig touw geweest zijn. Er is zelfs een dik stuk grastouw met een doorsnee van 40 cm in een Turks museum te zien, welk aan de Zuid kust is gevonden. Het komt van een Phoenicisch zeilschip uit de jaren 2300 BC.

Ook de Bijbel maakt gewag van touwwerk in het geval van Samson. Hij liet zich na gevangename binden met ettang, een soort wilg of berk welke daar in het moeras groeide. Deze bast was sterk zolang het nog groen en nat was. Samson was niet van gisteren en wist dit. De afstand waar hij vast zat was drie dagen lopen van het kustmoeras. Natuurlijk kwam hij droog aan, zodat hij zich kon bevrijden door zijn grote kracht. Later ging hij echter toch voor de bijl. Zijn minares Delilah werd zijn downfall. Toen hij moegestreden in slaap viel, sneed zij zijn haren af. Wat zal hij dat zwakke moment vervloekt hebben.

Na de Egyptenaren en Grieken kwamen de Romeinen, welke een wereldrijk stichtten waarvoor zij vele schepen bouwden om handel en oorlog te voeren. Hiervoor waren grote hoeveelheden touw nodig. Vooruitziend als ze waren hadden zij uit Turkije gecultiveerde hennep meegenomen. Dit gewas volgde hen op de voet zodra ze weer ergens een stuk land veroverden. Vlas leverde ook een goed stuk touw, dus kunnen we er van uit gaan dat s'zomers alles geel zag, de buiken van het rooten en de velden van de bloemen. Zo is dit in de lage landen geweest en ook in Engeland. Rond 400 na Christus kwam de klad in het Romeinse Rijk en werden de Romeinen verdreven uit onze streken. Touw is al die tijd geproduceerd geweest. Al was het maar om elkaars buurman mee op te hangen en om zijn bezit in te pikken. Rond het jaar 750 AD was er een vechtersbaas opgestaan met de naam Karel Martell (de Hamer). Bij ons beter bekend als Karel de Grote, die af en toe weleens logeerde in Novio Magum om hier de haasjes en konijntjespopulaties te decimeren. Hij gebruikte veel touw omdat zijn rijk last kreeg van jaloerse burenen zoals Moren en Norsemen, ook wel Vikingen genoemd. Dit laatste was een handelsvolk dat Karel's handelsmonopoly wel graag wilden overnemen. Deze had genoeg aan het opknopen van de volgelingen van de Profeet, waardoor deze streken onbeschermd raakten. Een van de Vikinger producten was een soort gevlochten touw van walrussenhuid, *svarðreip*, vertaald: zwoerd touw. Zij jaagden walrussen op Groenland en IJsland. De huid werd in dunne reepjes gesneden en gevlochten. Het werd populair in onze streken, want het was zeer sterk en kon tegen zeewater. De ontluikende zeevaart was er een groot afnemer van. Bovendien, als je geen eten meer aan boord had kon je er altijd nog soep van koken. In onze streken was Dorestad zo'n

Vikinger handelscentrum. Toen handel het stadje rijk gemaakt had, herontdekten deze noordelijke struikrover-kooplui het proletarisch winkelen en onderwijl verwoesten het omliggende gebied. Zij hebben dit roofbestaan enkele eeuwen volgehouden totdat de donkere Middeleeuwen begonnen. Touw is er in deze jaren altijd gemaakt en het vlas werd langzamerhand ook voor linnen gebruikt voor kleding.

Toen Columbus Amerika ontdekte ontstond er behoefte aan zeewaardige schepen om reizen naar het westen mee te volbrengen. Het succes daarvan deed de hebzucht van de buurstaten ontvlammen, die vervolgens ook schepen gingen bouwen. Een opleving van de touwslagerijen was het gevolg. Door schaarste ging men in Spanje het Esparto-gras gebruiken, een licht en handelbare touwsoort. Het was alleen niet zo sterk. Dus werden andere markten aangeboord. En waar kochten zij de vernieuwde grondstoffen? Natuurlijk in de lage landen. Deze zijn toen langzamerhand de Gouden Eeuw binnengerold. De behoefte aan touw was zo groot, dat hele landstreken ontgonnen werden om vlas en hennep te kweken. De bomen waren toen al geroid voor de houten scheepsbouw.

Begin 18^e-eeuw vond men vervangende grondstoffen voor de touwindustrie en wel in de vorm van cocosvezels welke niet rotten. Bananen blad waarvan de nerven het z.g. Manilla leverden hetwelk veel goedkoper waren. Iets wat de Hollander natuurlijk wel aansprak. Weer later werd een agavesoort gevonden wiers lange bladen het nog goedkopere sisal konden leveren. Extra bijkomstigheid was dat als deze bladen van de 12-jarige plant afgehakt werden er een soort grote ananas overbleef van zo'n 50 kg. Hieruit werd heerlijke Pulque bereid. Deze zag er uit als geschifte melk en als je dat puur dronk werd je zelf ook geschift. Zo sneed hier het mes aan twee kanten.

Het regiem van het natuurtouw duurde tot even na de tweede wereldoorlog. Daarna doken er kunstvezels op die machinaal vervaardigd konden worden en geen wereldreizen meer gemaakt moesten worden om het hier te verwerken. Nylon was er al in de jaren dertig van deze eeuw en werd razend populair om vrouwenbenen in te verpakken. Rond het midden van deze eeuw kwam men op de gedachte om er trossen van te draaien. Ze waren veel sterker dan natuurvezeltrossen en bovendien beter tegen weersinvloeden. Bovendien waren ze zo rekbaar als elastiek. Hun onvoorstelbaar gladde vezels zorgden ervoor dat er speciale knopen ontwikkeld werden om met deze nieuw verworven touwen te kunnen werken. Menig matroos zal wel eens een paar krachttermen gebruikt hebben als hij weer eens de mast in moest om de losgewerkte vlaggenlijn opnieuw in te scheren.

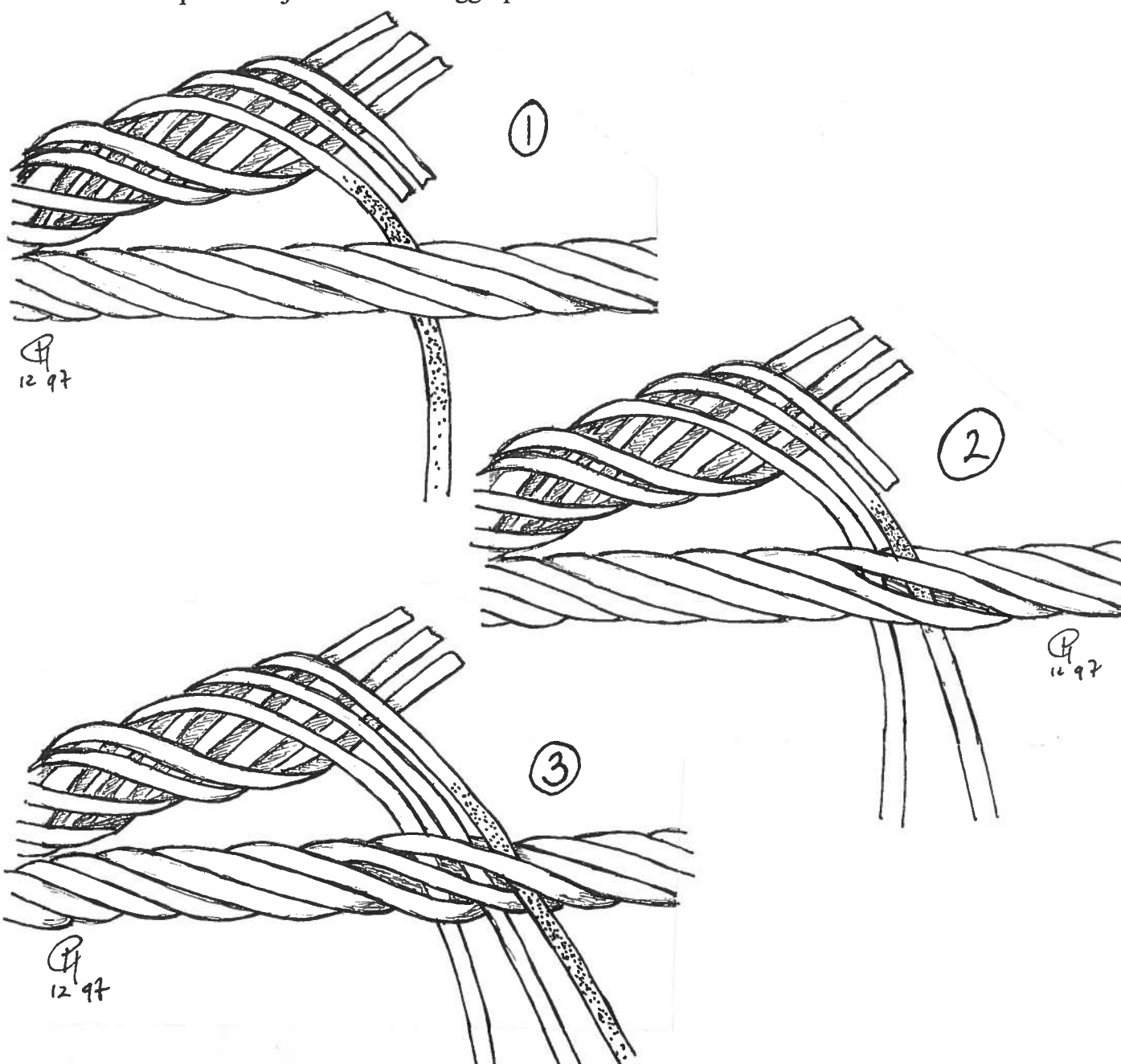
De tijd is bij nylon echter niet stil blijven staan. Sindsdien zijn er vele andere kunstvezels ontdekt. Hierdoor heeft chemie gigant Akzo zijn aandelenprijs de hemel in zien groeien. Tevens heeft het bedrijf met de Amerikanen een legaal robbertje gevochten voor de eigendomsrechten van de nieuwste kennis op het gebied van vezeltechnologie, namelijk Teflon. Een materiaal dat sterker is dan staaldraad en ook dienst kan doen als kogelopvang. Een onderwerp dat tegenwoordig nogal erg actueel is. De ontwikkelingen op touwgebied zullen ons nog verbazen, maar laat ons niet vergeten dat zonder touw onze "beschaving" er anders uitgezien zou hebben. Ik heb dit verhaal gehouden om eens te benadrukken dat er achter zo'n stukje touw meer schuil gaat dan men denkt. Ik hoop dat de lezer het me niet al te kwalijk neemt dat ik mezelf niet gehinderd hebt gevoeld door een misschien niet volledig correcte chronologie.

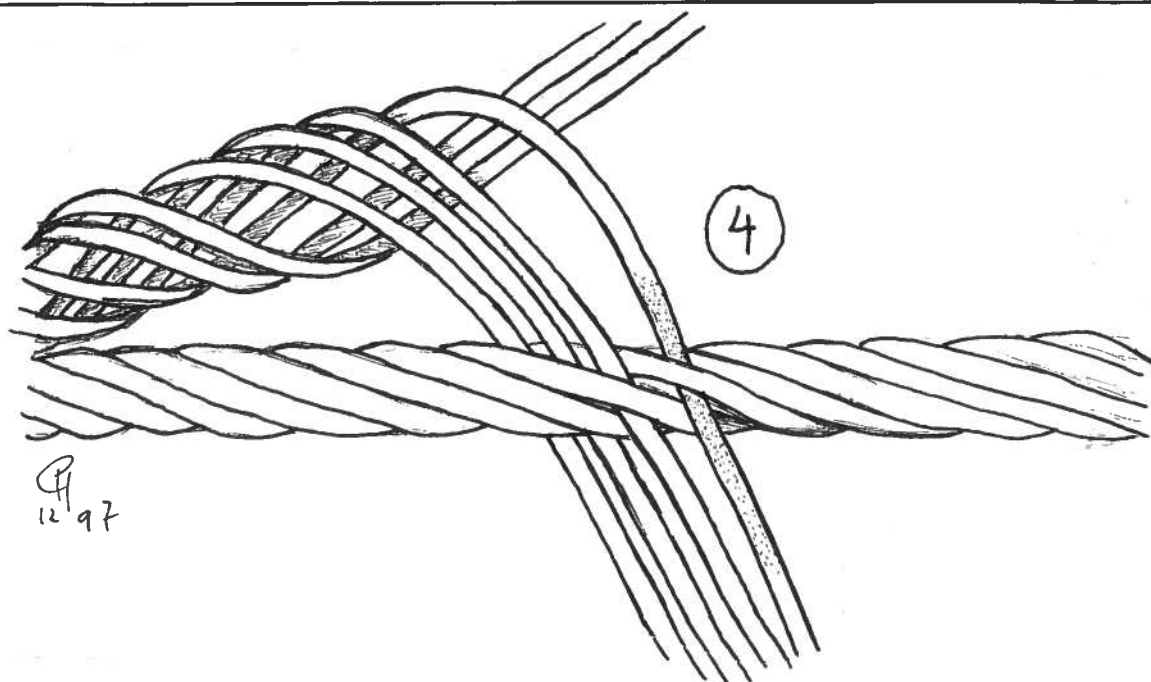
Een Tuigerman Staaldraad Splits

Cornelis Kooiman (Rotterdam)

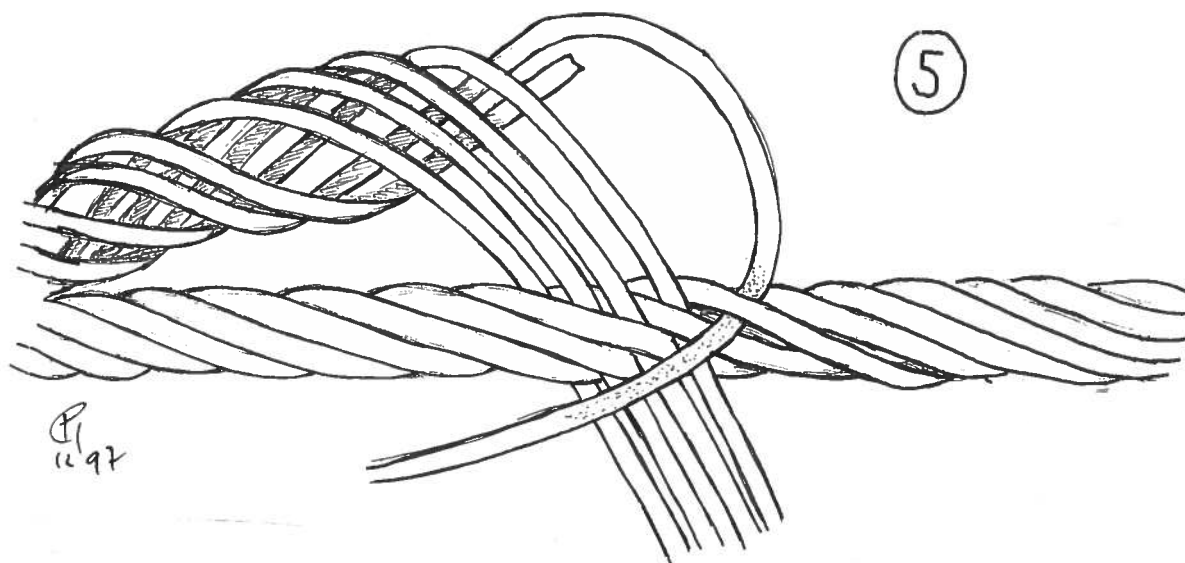
Ik wil hier een staaldraadsplits beschrijven. Deze oogsplits heb ik zelf vele jaren, toen ik als tuiger werkzaam was, gebruikt. Deze staaldraadsplits zit na de vijfde streng reeds als een huis en is zeer geschikt voor het insplitsen van kousjes

Men begint met de doorsteek van een willekeurige kordeel onder drie (Fig.1). De tweede kordeel verdwijnt indezelfde tier als de eerste kordeel, maar gaat nu onder twee (fig.2). De derde kordeel gaat in dezelfde tier als de voorgaande twee, maar gaat nu onder een (Fig.3). Zover niets bijzonders. De vierde kordeel gaat boven de drie reeds gestoken kordelen (Fig.4). De vijfde gaat onder 1 boven de vierde kordeel. Trek deze streng hard naar achteren terug (Fig.5). De zesde en laatste insteek gaat langs vanonder de tier in waar kordeel nummer 5 uitkwam. Eveneens onder 1. Daarna splits je kordeel nummer 6 als eerste weg (Fig.6). De overige kordelen worden ook om hun respectievelijke kordelen weggesplitst.

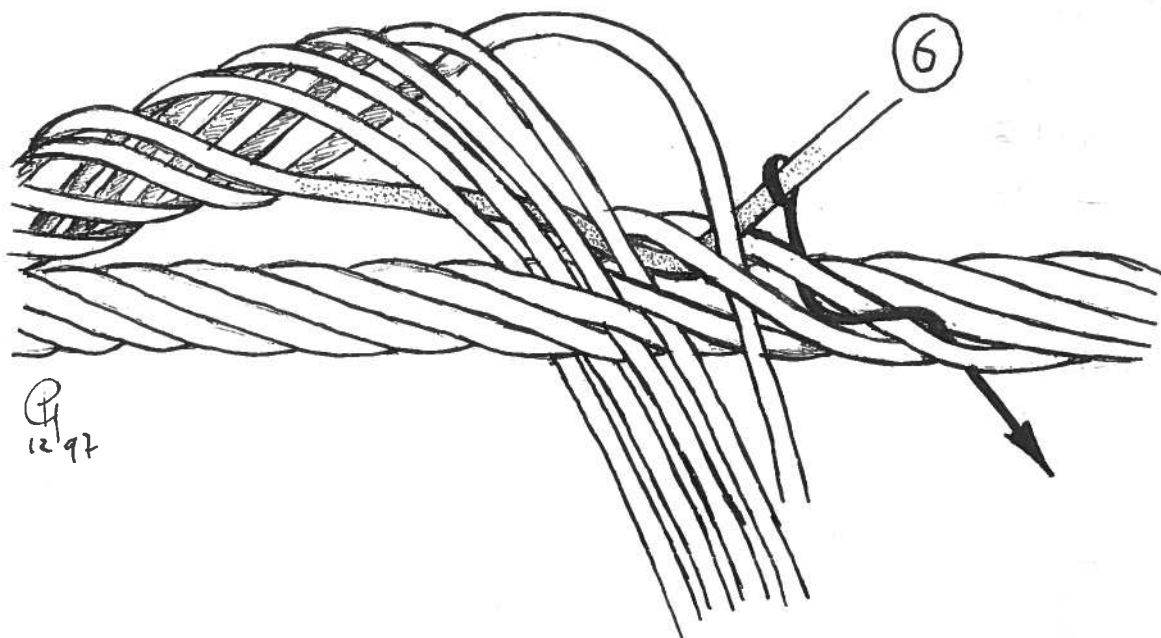

P
12 97

P
12 97

P
12 97

De Visserisknopen en Schiemanswerk Tentoonstelling Els Clement (Waterlandkerkje)

Op mijn bureau staat een kleurenfoto met daarop 15 lachende mensen die allemaal iets in hun handen houden. Als je beter kijkt, zie je dat sommigen min of meer ingewikkelde bouwsels vasthouden die gemaakt zijn van touw, of van nylondraad. Soms in kleuren waarvan een kniesoor zou zeggen dat ze vloeken, soms in eenvoudig wit of zwart. De foto is gemaakt in het Visserijmuseum in Breskens tijdens een van de demonstratie Zaterdagten waarbij telkens veel enthousiaste knopers aanwezig waren. In voorgaande nummers van *Het Knoopeknauwertje* is er steeds enthousiast over deze Zaterdagten bericht.

Het was een leuke tentoonstelling. Sommigen vonden hem een beetje te klein, maar dat komt meer door ruimtegebrek in het museum dan door de knopers. Want alles bij elkaar lag daar toch de inhoud van zeker vier grote dozen vol materiaal. De demonstratiedagen waren niet allemaal even druk bezocht. Er zaten dan ook een paar hele warme Zaterdagten bij. Maar in totaal hebben 11.500 mensen het museum en daarmee de tentoonstelling bezocht. Het was een mooie gelegenheid voor de knopers uit het hele land en soms zelfs uit alle uithoeken van de wereld (ik signaleerde een Amerikaan en twee Engelsen) om elkaar weer te ontmoeten, elkaars werk te bekijken, soms af te kraken, maar meestal te bewonderen.

Ik kan niet zeggen dat ik een volleerd knoper geworden ben. Ook kan ik nog niet al die pesterige puzzels van Ineke uit elkaar halen of weer in elkaar zetten, ook al zegt zij dat ze makkelijk zijn. Ik blijf dus nog maar een poosje lid van *Het Knoopeknauwertje*. Misschien is het een idee om er soms een kinderpagina in te zetten (dan leer ik er ook iets van). Als ik lid blijf, hou ik misschien contact met sommige mensen die ik toch een beetje als (knoop)vrienden ben gaan beschouwen. En misschien voelen jullie in de toekomst weer eens iets voor een demonstratie dag in het museum? Maar ik zal alle mooie knoopwerken wel missen.

Dat doet me aan het volgende denken: zou het mogelijk zijn om een permanente tentoonstelling van vissersknopen en knopenborden te maken voor het museum? Als het museum voor materiaal zorgt (het moet wel echt touw zijn!) en enkele handige knopers komen af en toe een dagje demonstreren. Ze zouden bijvoorbeeld zelf touw kunnen komen slaan, variaties op kuilknopen kunnen laten zien, of Australische, Nederlandse, Deense of Timboekese oogsplitsen tonen. Stel dat we er een vitrine voor zouden reserveren, of een hele wand? Of draaf ik soms door? Wie wil er mee denken??

Maar ik wilde deze brief eerst en vooral schrijven om jullie allen te bedanken. Wie zal ik bedanken? Pieter natuurlijk, voor zijn enthousiasme, zijn ijver, zijn kennis, zijn tijd. Bram Plokker voor dat prachtige davitstouw met echte Turkse Knopen, dat hij aan het museum heeft geschonken. Kees Methorst voor de twee mooie knopenbordjes, Cornelis Kooiman voor de geknoopte das, Jan Hoefnagel omdat hij enthousiast touw bleef slaan. Dus om niemand tekort te doen: dank aan iedereen die meegedaan heeft aan de tentoonstelling. Alle mensen die aanwezig waren op de workshops, demonstraties gegeven hebben, spulletjes verkocht, dingetjes hebben weggegeven of anderszins bij de Brexpo betrokken waren: HARTELIJK DANK. Jullie zijn altijd welkom in het museum en hopelijk TOT ZIENS.

Visserij Museum
Kaai 1
4511RC Breskens

Voor Hen Die Rotterdam Niet Gehaald Hebben

Op zaterdag 29 november was er op de eeuwige knoopvelden in het ruim van tjalkje *De Hoop* op de kade nabij het Maritieme Museum weer de maandelijkse bijeenkomst. Er waren een hoop knopers, want dat hoort immers zo. De grote attractie van de dag was wel het touwpraatje van Jan Hoefnagel dat elders in dit blad afgedrukt is. Te midden van een grote schare luisteraars heeft Jan daar staan vertellen over touw. Over de geschiedenis van het produkt, de toepassingen en de vele wetenswaardigheden ervan. Na afloop kwamen er een hoop vragen en dat maakte het geheel nog gezelliger dan het al was. De volgende babbel is van mij en gaat over zeemansknopen. De datum is de laatste zaterdag van februari. Ria Luiten heeft beloofd dat ze eind september over kumihimo gaat vertellen. Je ziet het dus wel zeker? Als er een knoop in het touw lig volgen er meer! Oja, kumihimo is een Japans woord voor vlechten. Het praatje van Ria gaat dus over Japanse vlechttechnieken, die soms zo ongehoord ingewikkeld kunnen zijn dat het zeer doet aan je hersenen door er alleen nog maar aan te denken hoe ze die vlechten in vredesnaam gemaakt zouden kunnen hebben.

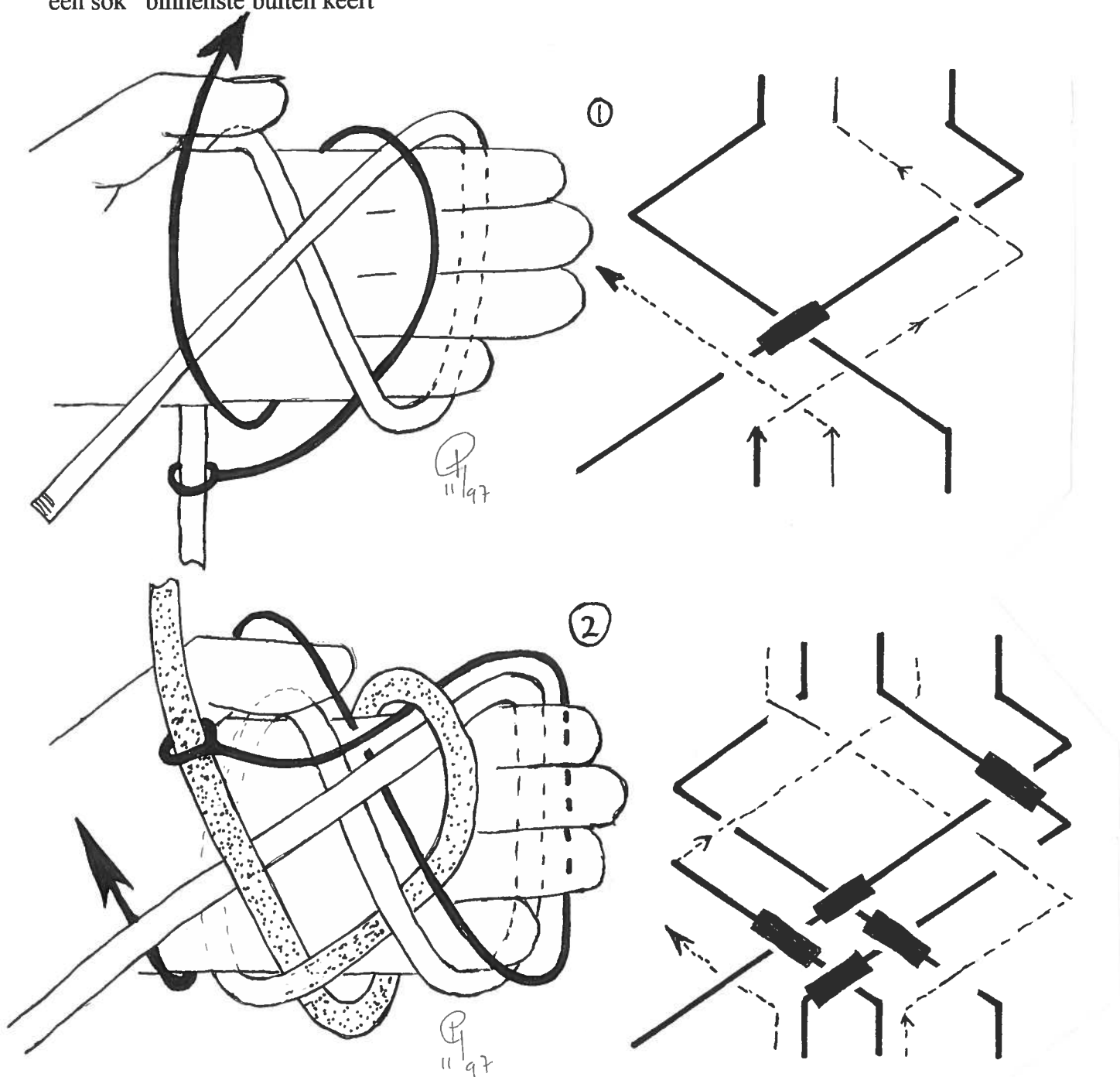
Wie waren er allemaal en wat was er te zien? Ik kan alleen weer namens mezelf spreken. In Rotterdam heb ik staan praten met Frans Masurel, die me vertelde dat er in Leiden misschien ook wel een knooppmiddag georganiseerd gaat worden. Frans had ook een paar gevlochten bakjes bij zich waarin men in Leiden Indonesisch eten mee krijgt. Ik weet niet of dat goed begrepen heb, maar de bakjes zijn kunstig gevlochten. Cornelis Kooiman, Albert Vlietstra, Willem Mulder en Hans Nijdam waren ook van de partij. Er waren nog meer mensen, die *De Hoop* in en uit struinden, maar daar ken ik de namen niet van. Je hebt altijd van die geïnteresseerden, nietwaar? Wat was er te zien? Een heleboel natuurlijk. Allereerst waren er een paar stukken uit de Breskens tentoonstelling. Voordat ze naar de rechtmatige eigenaars teruggingen kon iedereen ze in Rotterdam dus nog even bewonderen. Frans Masurel had de variaties op Kerstbel Knoop van Tom Hall meegebracht en die zagen er maar wat mooi uit. Elders in dit nummer zijn de knoopjes van Tom overigens afgebeeld. Je moet ze maar eens proberen te maken. Willem en Frans hebben over interweefsels staan praten en de bijna 80-jarige Albert Vlietstra uit IJmuiden stond me te vertellen over zijn knoopjes passie. Hij had een paar prachtig gemakrameede klompjes bij zich en geknoopte kooi-achtige knoopjes. Hij had ook nog wat over knooppuzzels en andere dingen die elders in dit nummer beschreven staan. We hebben onder het genot van een kopje koffie gezellig staan praten over de staaldraad grommers waar in KK9 melding van gemaakt werd. Albert zei dat ze rond 1946 in Den Helder ook van dergelijke onderzeebootwerende netten gehad hebben.

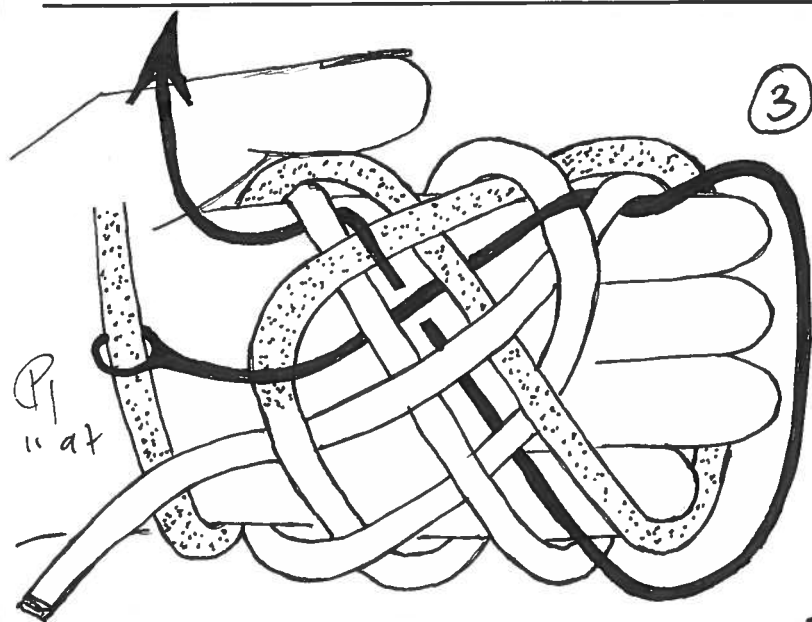
Hans Nijdam werd van verre reeds als knopenlegger herkend. Hans had enkele fraaie balbekledende knopen en allemanseindjes aan de buitenkant van zijn tas hangen. Tjah, dan is het een klein kunstje om als knoperlegger ontmakserd te worden.

Alles bij elkaar weer een zeer geslaagde dag knopoleggie. De volgende bijeenkomst is op de laatste zaterdag van januari. Same time same place.

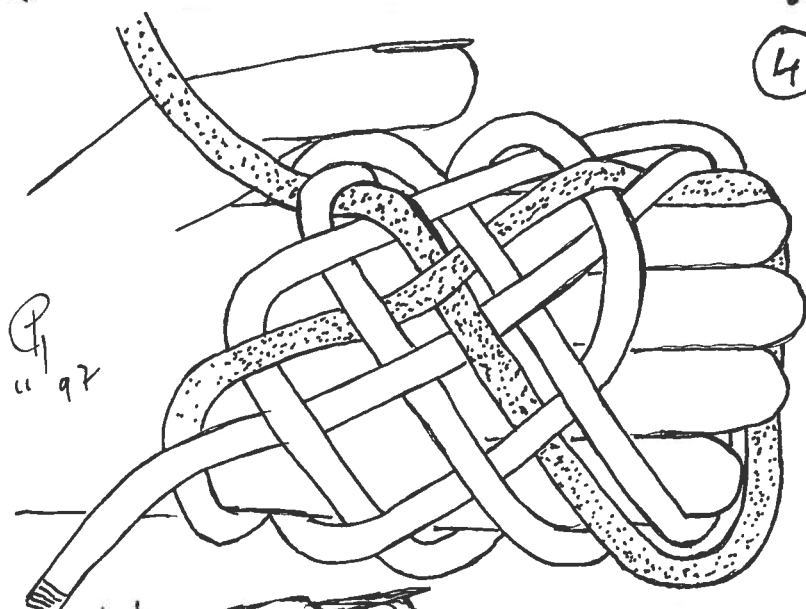
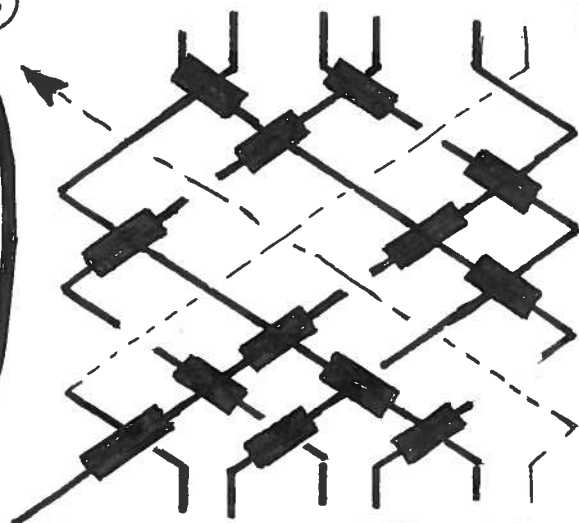
Het Thirza Knoopje

Bolbekleders met eenvoudige knoopjes ontwerpen is een zichzelf-belonende bezigheid. Hier gaan we een Turks Knoopje van 3 parten en 4 bochten op een Turks Knoopje van 7 parten en 4 bochten centraal inweven zodanig dat je een elegant, doch simpel te maken bolbekledertje krijgt. In de figuren 1 tot en met 4 zie je hoe een 7/4 Turks Knoopje te maken. In de tekeningen 5 tot en 7 wordt de 3/4 er in een 2-pass haringgraatje doorheen gewoven. Langs de equator krijg je dan een Z-achtige zigzag lijn. Vandaar de "z" in de knoopnaam. Bemerkt dat in de tekeningen de parten over je handrug allen parallel lopen. De knoop is pas af als je het produkt van fig. 8 net als een sok binnenste buiten keert

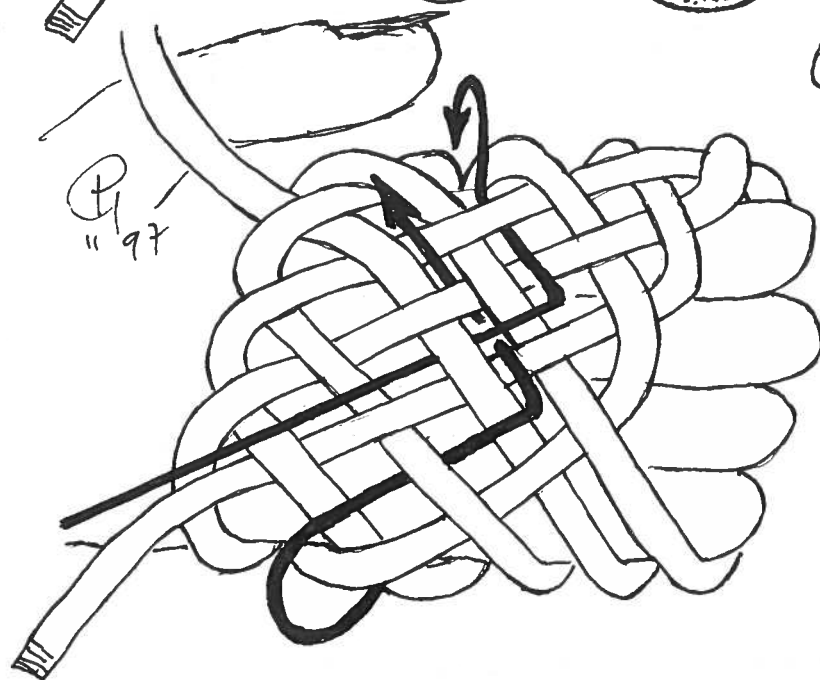
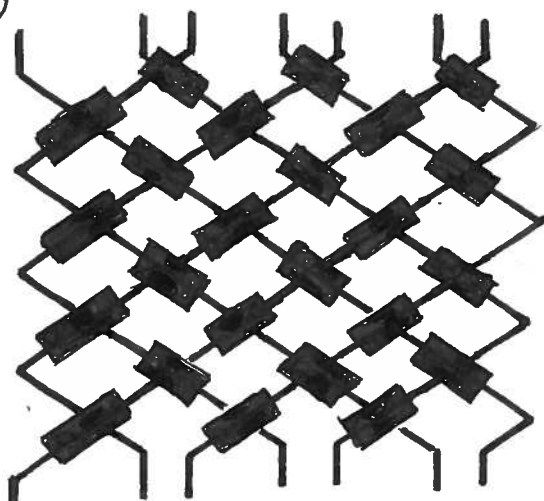

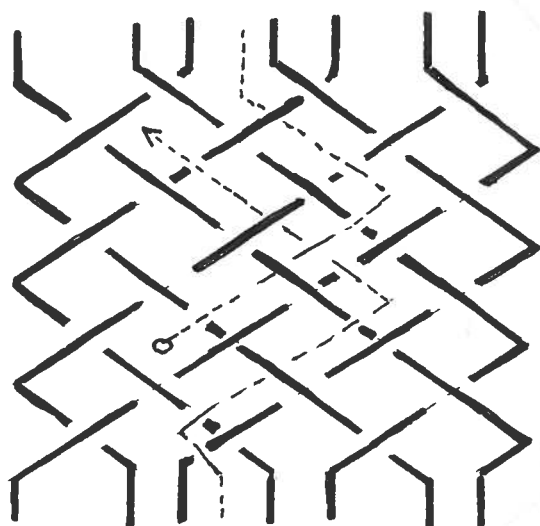
3

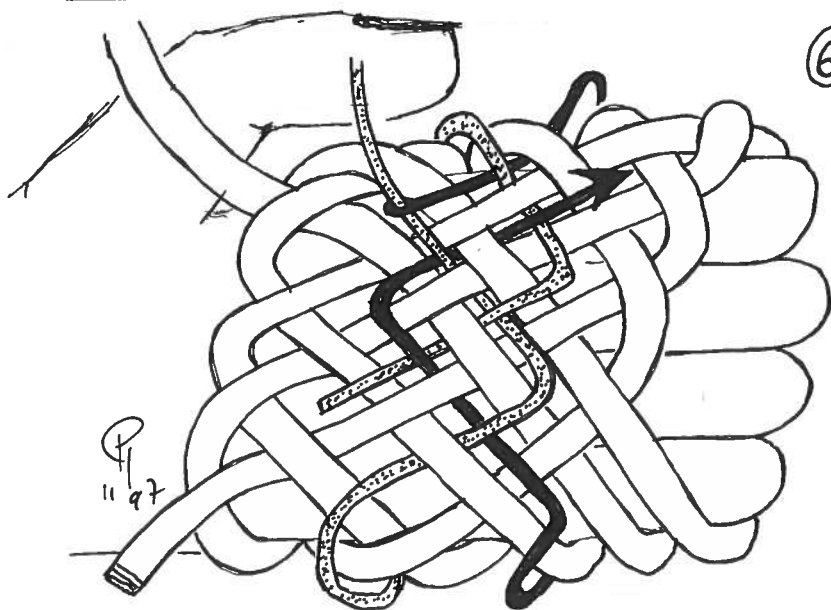

4

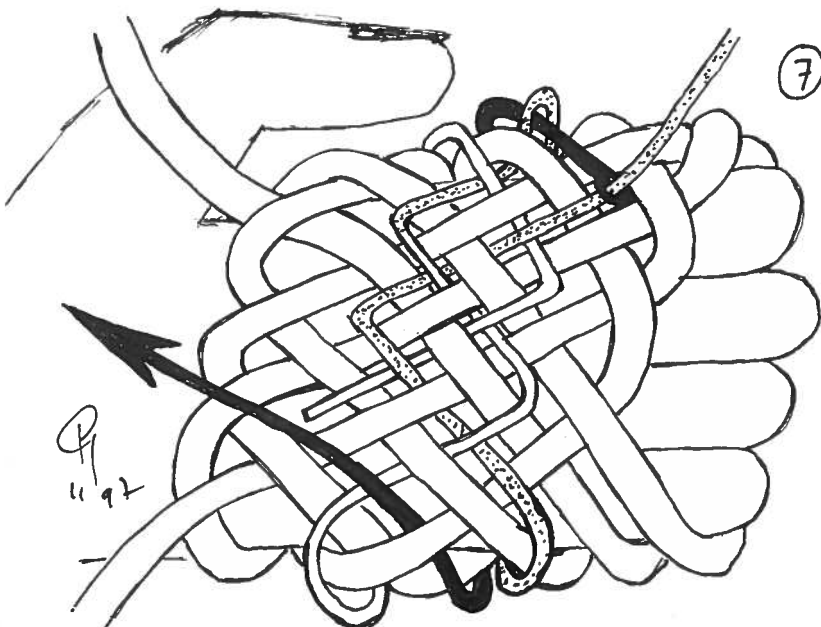
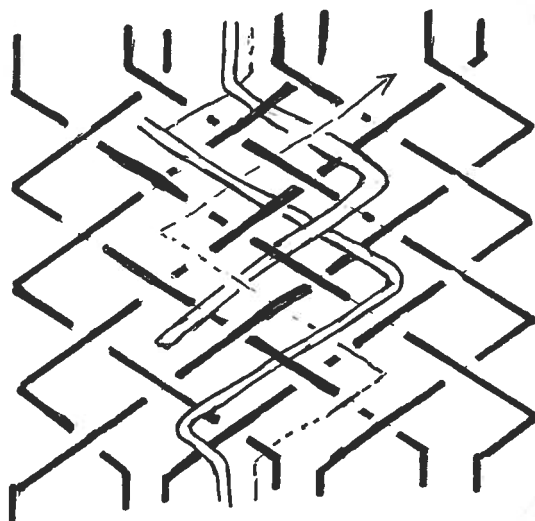

5

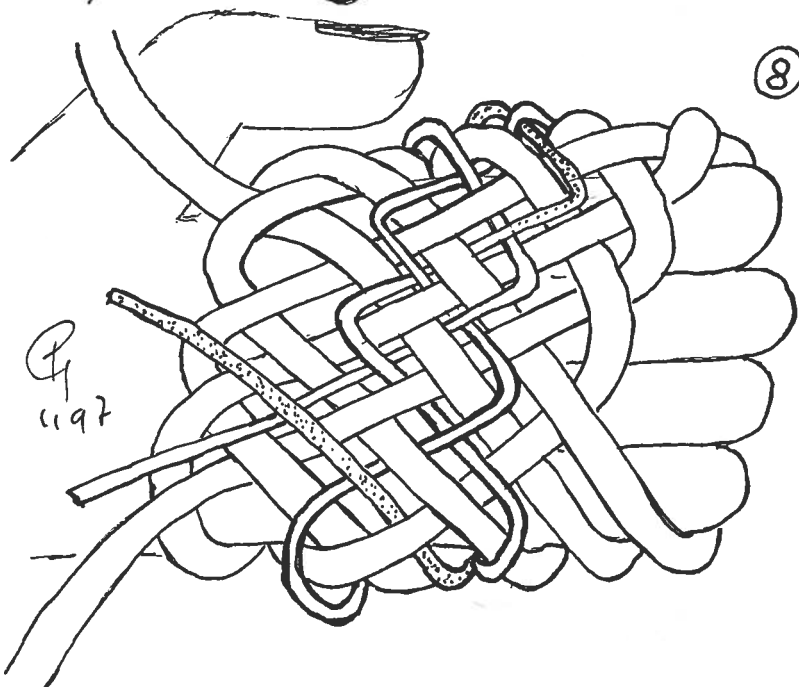
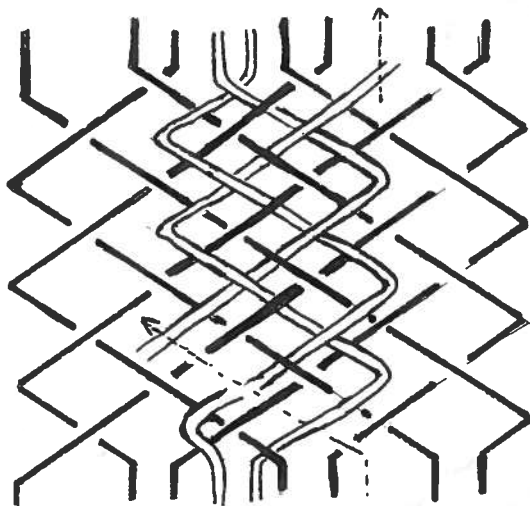

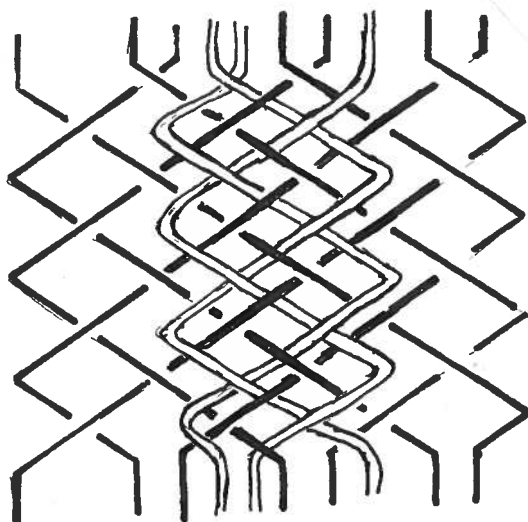
⑥

⑦

⑧

TIJS VAN DEN BOOMEN

Eindelijk is er een stoel waarmee iedere jongen indruk kan maken op zijn meisje. Met één hand zwaait zelfs de grootste slapeling de Knotted Chair boven zijn hoofd. Hij weegt iets meer dan een kilo. De lichtste stoel ter wereld is het geloof ik niet, maar dat soort wedstrijdes interesseren me niet', zegt Marcel Wanders (33) van Wanders Wonders. Zijn ontwerp won begin deze maand met ruime voorsprong de publieksprijs van de Designprijs Rotterdam 1997.

'Ik streef bewust naar oude metaforen in mijn werk. Producten hebben een steeds kortere levensduur. Alles moet nieuw-nieuw-nieuw zijn. Dat belast niet alleen het milieu enorm, maar mensen krijgen ook geen gelegenheid meer om zich aan dingen te hechten. En krasje en de betovering is verbroken. Mijn ontwerpen worden langzaam en waardig oud. Tegelijk zitten er ook zeer moderne elementen in.'

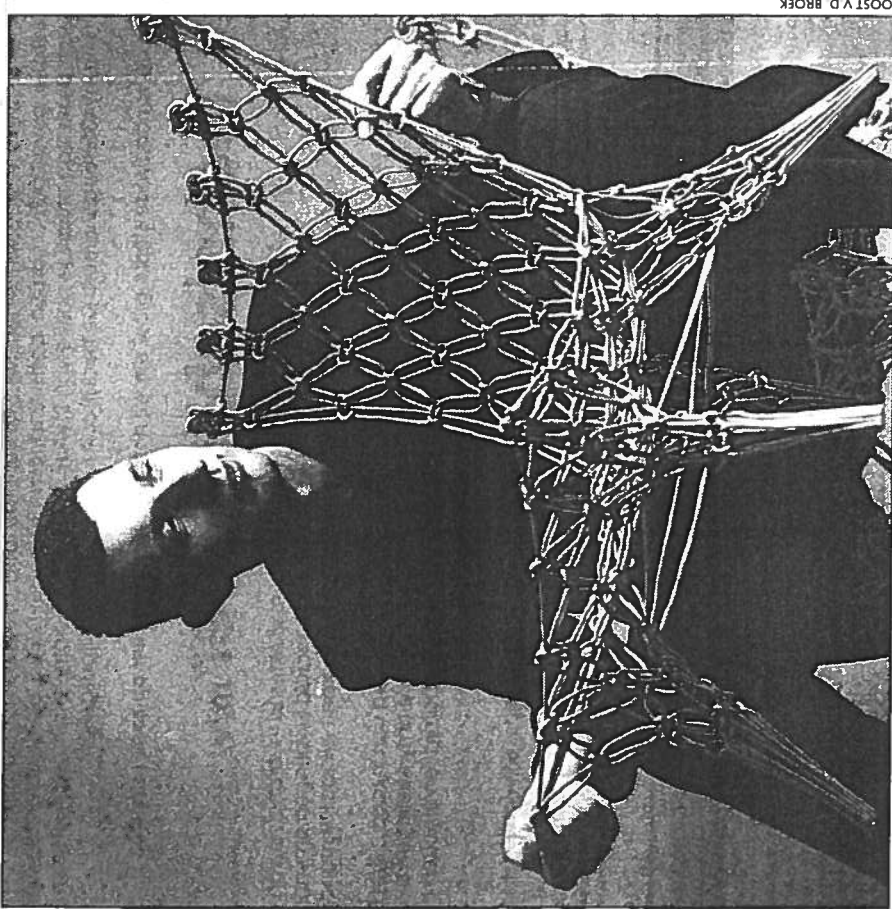
De Knotted Chair bestaat uit gevlochten vezels waarover epoxy-hars is gegoten. Het is een combinatie van hightech-materialen en ambachtelijke macramé-techniek. Vorig jaar kreeg Wanders van Stichting Droog Design de gelegenheid om te experimenteren bij de afdeling Lucht- en Ruimtevaarttechniek van de TU Delft. 'Ontwerpers als ik komen weinig in aanraking met moderne technologieën. En dat is jammer want wij komen tot heel andere oplossingen dan technici. Die werken met vlakken, terwijl vezels voor mij in de eerste plaats textiel zijn.' Wanders liet de supervezel armide om een koolstofkern wikkelen. 'Heel ambachtelijk ben ik daarmee zelf ruimtelijke structuren gaan knopen. De

ingenieurs dachten dat ik gek was geworden, vooral toen ik besloot om geen mal te gebruiken. Mallen geven namelijk altijd scherpe randen.'

Net als de Spaanse architect Gaudí liet Wanders de aantrekkingskracht van de aarde zijn ontwerp dicteren. Hij hing zijn geharste vodbalen aan het plafond waarna de zwaartekracht zorgde voor een vanzelfsprekende én sterke vorm. Het moest een stoel worden: 'het moeilijkste meubel'. Hij schetste een lage stoel met een lute zit, de poten ver naar achteren. Daarna begon een lange weg van

vallen en opstaan om vorm en techniek samen te laten vallen. 'In mijn werkruimte heb ik wel twintig modellen geknoopt.'

In het voorjaar van 1996 kon Wanders zijn ontwerp presenteren op de prestigieuze meubelbeurs van Milaan, waar de stoel werd verkozen tot de beste inzending. De Italiaanse meubelfabrikant Cappellini wilde de Knotted Chair in productie nemen. 'Ik durfde er toen nog niemand op te laten zitten omdat ik niet zeker wist of hij het wel zou houden. Inmiddels ben ik erachter dat de constructie

FOOT V D BROEK

sterk genoeg is.' Computerberekeningen zijn er niet aan te pas gekomen. 'De stoel is niet door te rekenen omdat alles variabel is: de stijfheid, de afmetingen van de knopen, de sterkte van de verbindingen. Met touw krijg je bij elk exemplaar al snel een paar centimeter verschil.'

De variërende lengten van de zitting en rugleuning zorgden voor een lastig probleem. Doordat de stoel aan voor- en achterkant te drogen werd gehangen, kreeg Wanders de hoek tussen zitting en leuning niet constant. En die is essentieel voor een comfortabele zit. 'Het duurde een tijd voordat ik goed kon inspelen op de ingebouwde imperfectie. Pas na Milaan ontdekte ik dat ik de hoek kon fixeren met een hulpbalkje.'

In Italië gaat binnenkort de productie van de eerste serie van tweehonderd Knotted Chairs van start. 'Daarbij zullen zeker nieuwe moeilijkheden opduiken, maar ik heb het technische procédé inmiddels voldeende in mijn vingers om die op te lossen. Die kennis ga ik overdragen. Twee mensen gaan de stoelen knopen, twee anderen gaan ze uithangen en modelleren, want het blijft een ambachtelijk proces.' Door de dure materialen en het handwerk kost de stoel in de winkel ruim drieduizend gulden, maar daarvoor heb je wel een zitmeubel dat in het Newyorkse Museum of Modern Art staat. Met de Knotted Chair hoopt Wanders het denken over hightech-vezels en harsen te vernieuwen. 'Ik toon technologieën dat het anders kan. En tegelijk laat ik zien dat hightech ook kan leiden tot terughoudende vormgeving, waarin mensen hun eigen verwijzingen en dromen kunnen vinden.'

Dit is de vierde aflevering van een tweeweekelijkse serie over industriële ontwerpen.

Het Einde Der Knobbel Knoopje

In Ashley's grote boek staan diverse manieren om een meerstrengige balbekleder te maken. Hij schijnt tussen al zijn voorbeelden de meest voor de hand liggende 8-strengs techniek vergeten te zijn. Die wil ik hier bespreken. Ik heb deze techniek de laatste tijd met succes aan diverse knopenleggers uitgelegd en het verbaasde me steeds dat ie zo weinig bekend is. Nouja, dat komt natuurlijk ook omdat de hele wereld nog op *Het Knobbel Knoopje* zit te wachten. Dat knoopje staat op de voorpagina van KK5 afgebeeld, als je nieuwsgierig bent. Het einde van een Knobbel Knoop, waar de bal bekleedt moet worden, komt pas als je het stammetje af hebt. Dus ik neem aan dat je daar aangeland bent, want van daaruit begin ik pas.

Maak eerst een muis. Een muis is een verdikking op een stuk touw. In dit geval het stammetje. Dit doe je door achtereenvolgens een Schildknoop, dan een Kruisknoop en vervolgens weer een Schildknoop te maken. Dit is een snelle manier om een vullinkje te genereren. Wil je later een nog volumineuzere vulling maken, dan moet je eens proberen om er nog een paar Kruis- plus Schildknoop combinaties bij te plakken. Het enige wat een beetje tegenvalt, is om het geheel op zijn plek te houden. Vooral als het aantal combinaties toeneemt. Het is dus zaak om alles flink vast te trekken of anders met naalden tijdelijk vast te zetten totdat het bedekkende weefsel af is en aangetrokken kan worden. In het plaatje van Fig.1 is een schematische weergave van zo'n muis met naalden.

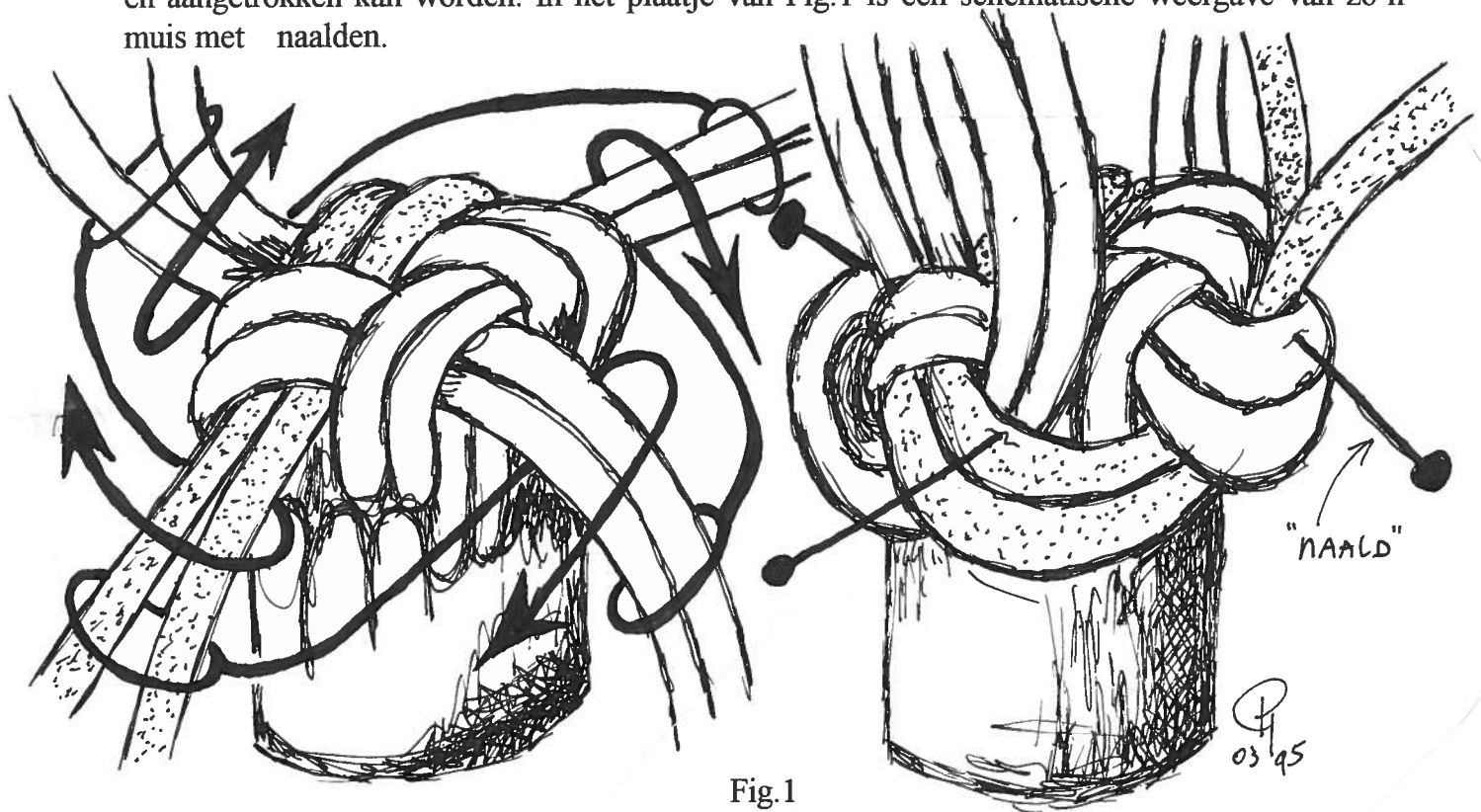
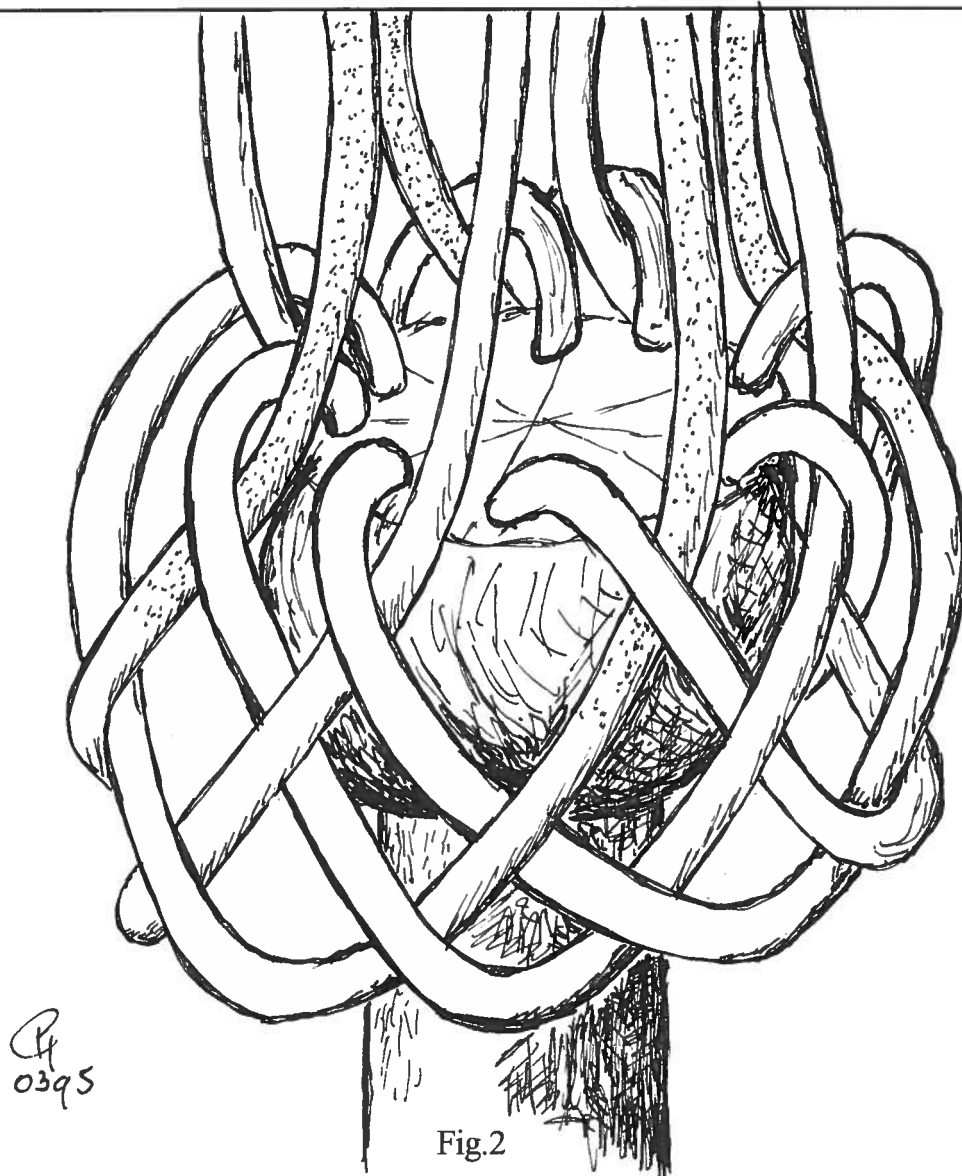

Fig.1

Na de muis maak je een 8-strengs Schildknoop en steek de tampen éénmaal Over1 Onder1 weg (Fig.2). Laat de 8 strengen uitwaaieren. Nou wordt het spannend, want we moeten het grote open gat bovenin de knoop dicht zien te krijgen. Laten we eerst enige terminologie invoeren zodat we straks op een volstrekt eenduidige manier enigszins gesofistikeerde kretologie op niveau kunnen bedrijven.

Men begint met een paar zeer aparte gewelfde, krommen die elkaar kruisen. In New Bedford hebben we die dingen eerst *cross-arcs* genoemd. Omdat er toen echter overal een interjectie *fid* moest plaatsvinden heten ze nou officieel *crossfidarcs*, je spreekt dat uit als *krossfiddarx*, met als werkwoord *krossfjördjurking*. Een toepasselijk Nederlands zelfstandig naamwoord en bijbehorend werkwoord hiervoor zou "kruisbogen" kunnen zijn. Een aantal van dergelijke kruisbogen zijn in Fig.3 gegeven.

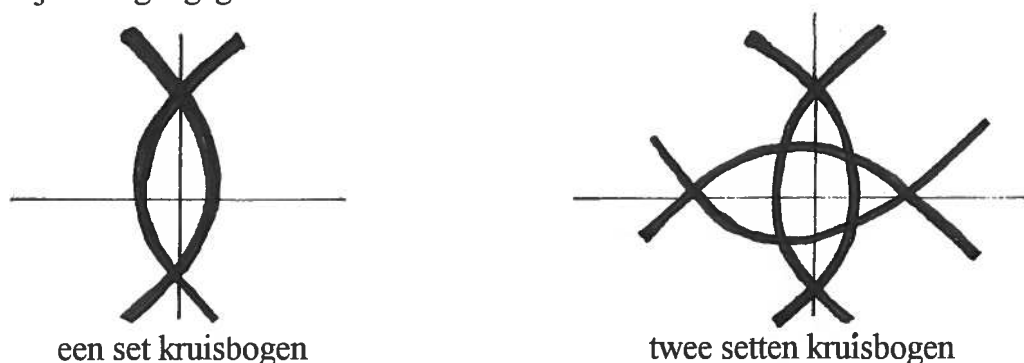

Fig.3

De truck bij het maken van een Knobbel Knoop is dat je met vier strengen twee setten kruisbogen dwars door een 4-strengs Schildknoop maakt. Dat doen we als volgt. Neem van je 8 uitwaaiierende strengen om en om 4 strengen en maak daar een Kruis Knoop mee (Fig.4). Daarna neem je 2 willekeurige, doch diametraal tegenover elkaar gelegen strengen. Laat ze kruisbogen volgens de pijlen van Fig.4. Dit was niet zo moeilijk.

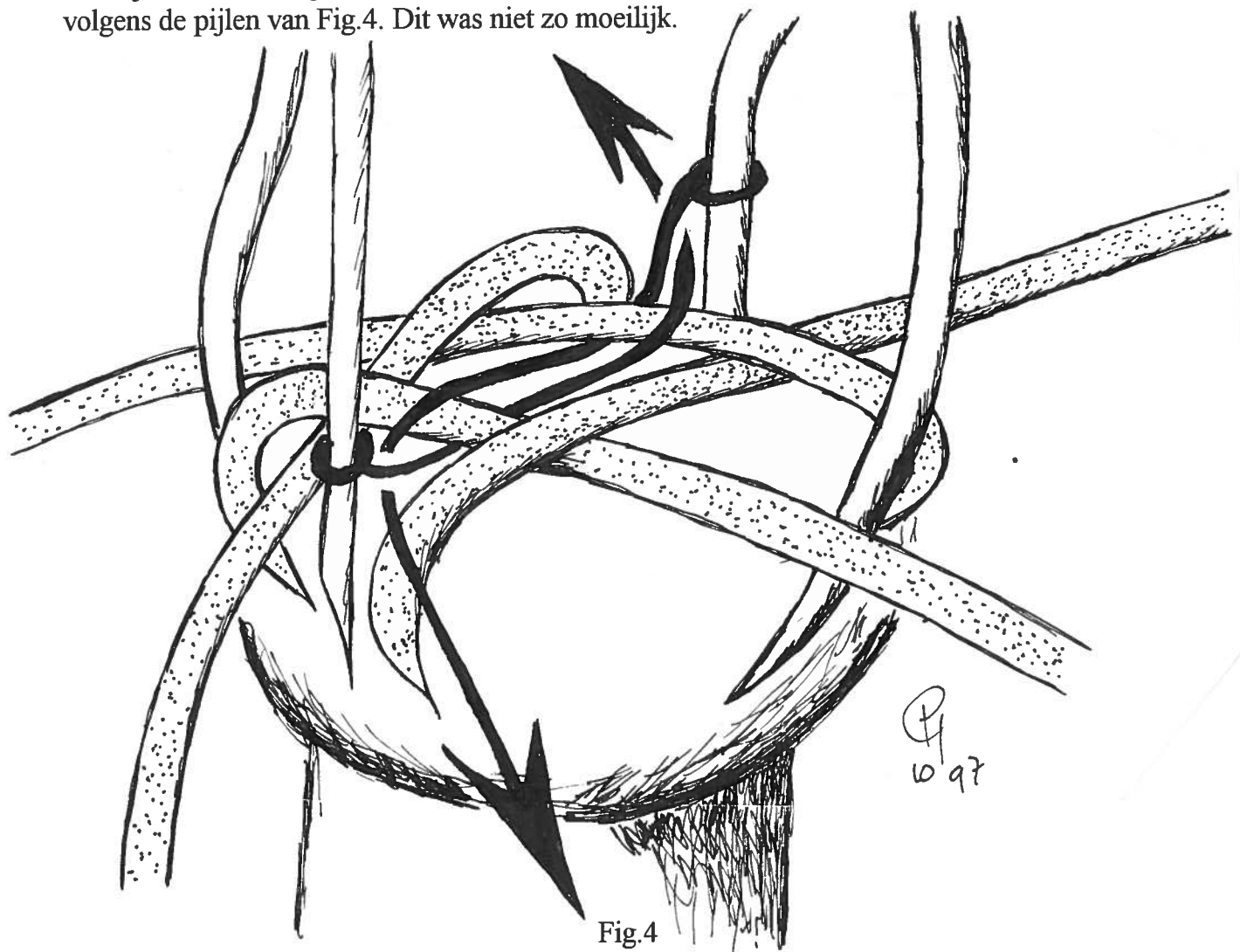

Fig.4

De volgende set kruisbogen maken is over het algemeen ook niet zo moeilijk, maar het wordt vaak bij de vierde keer kruisbogen een zootje. Je moet goed oppassen dat je laatste paar strengen daadwerkelijk de kruisboog-actie uitvoert en niet een of ander setje half-zachte kruisboog-achtige paden laat volgen. Bestudeer Fig.5 goed om absoluut zeker van je zaak te zijn.

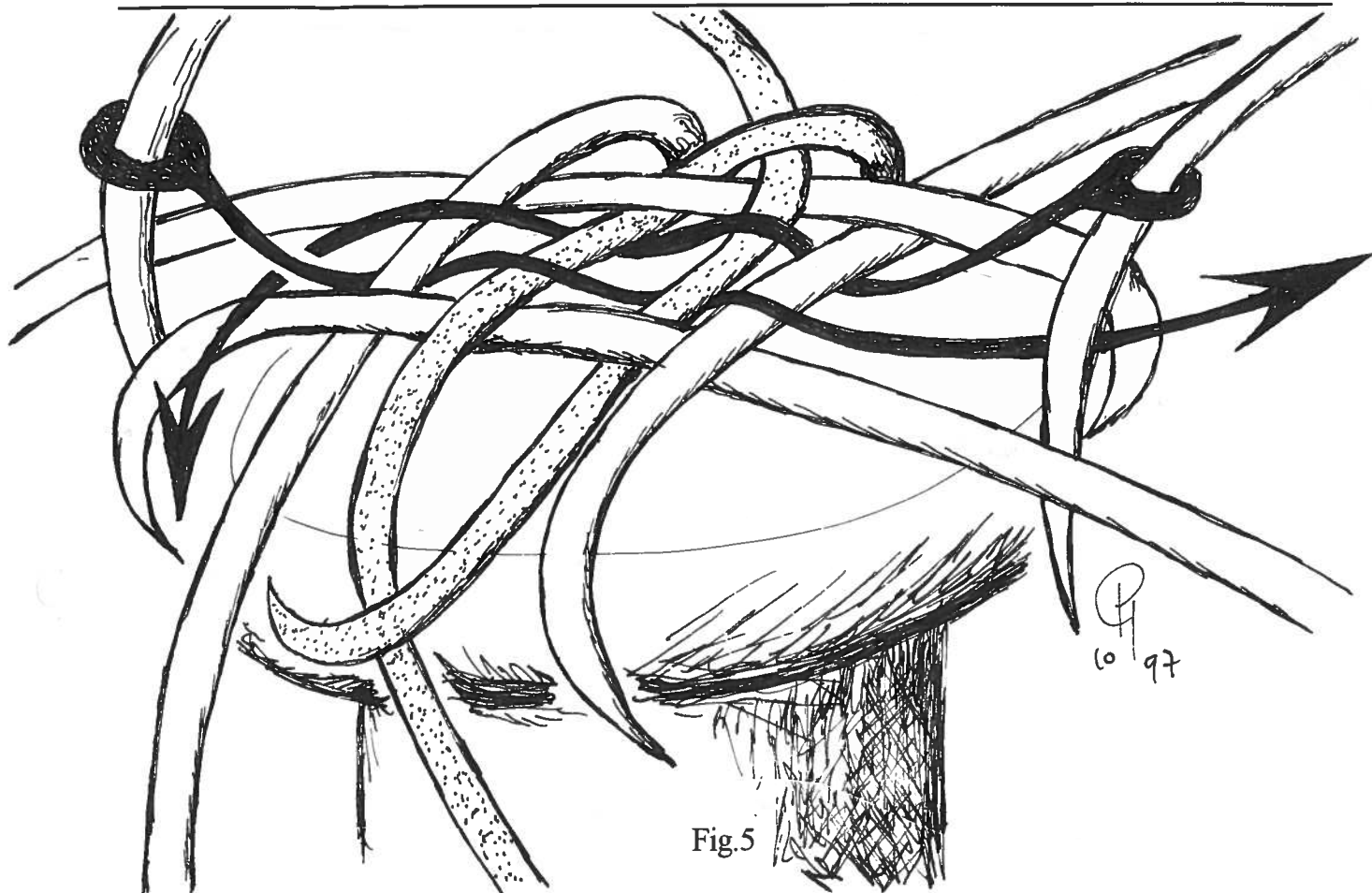

Fig.5

Nou blijft er slechts een klein rot stukkie over: het verdubbelen van het weefsel. Als je goed kijkt naar waar de tampen op het reeds verworven weefsel aansluiten, zul je zien dat ze om en om boven, danwel onder, verder gaan. Ik heb in Fig.6 dit fenomeen proberen te schetsen. De truck is om de strengen dat patroon gewoon zo te laten behouden. Het enige wat je misschien nog even in de gaten moet houden is dat je de vlakjes langs buitenrand van de knoop niet verdubbeld, maar verdrievoudigd voordat je de tampjes onder het weefsel wegwerkt. Als je de tampjes afsnijdt bewaar ze dan voor die sukkels die altijd willen weten wat je met de eindjes gedaan hebt. Misschien kun je hem (of haar) daar een plezier mee doen.

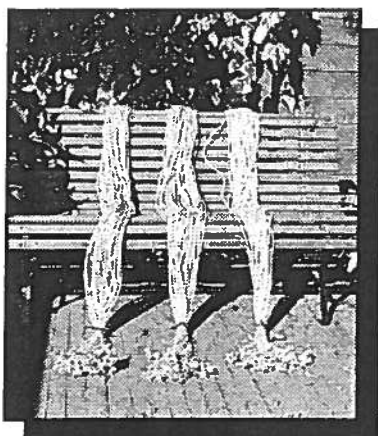

Fig.6

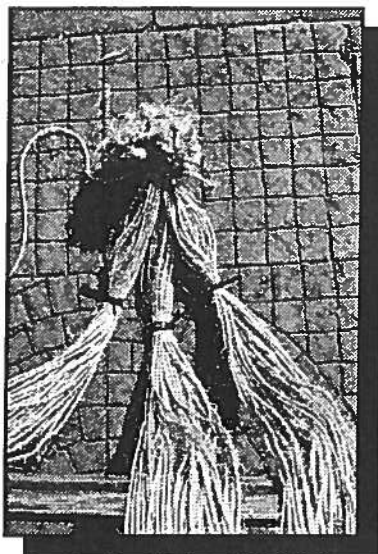
Een Boerenvlecht

Theo Slijkerman (Nijkerk)

Hoewel het minder wordt, worden strobaleen nog steeds met twee sisaltouwen bij elkaar gehouden. Bij gebruik van het stro worden de touwen meestal vlak achter de knoop doorsneden en blijven dan over. Ze zijn ongeveer 2,40 meter lang. Van dit materiaal worden onder andere siervlechten gemaakt, waarin droogbloemen worden gestoken. In hoeverre dit echt traditioneel is voor het boerenbedrijf weet ik niet, maar in mijn omgeving (Nijkerk) komen ze voor. Er zijn circa 160 touwtjes voor nodig; 3 keer 50 stuks voor de vlecht en de rest voor de afwerking. De einden met knoopjes vormen de kop van de vlecht. De foto's met toelichting spreken voor zich. De vlecht wordt circa 1,60 meter lang.

Drie x 50 touwtjes.

De drie bossen bundelen onder de kop.

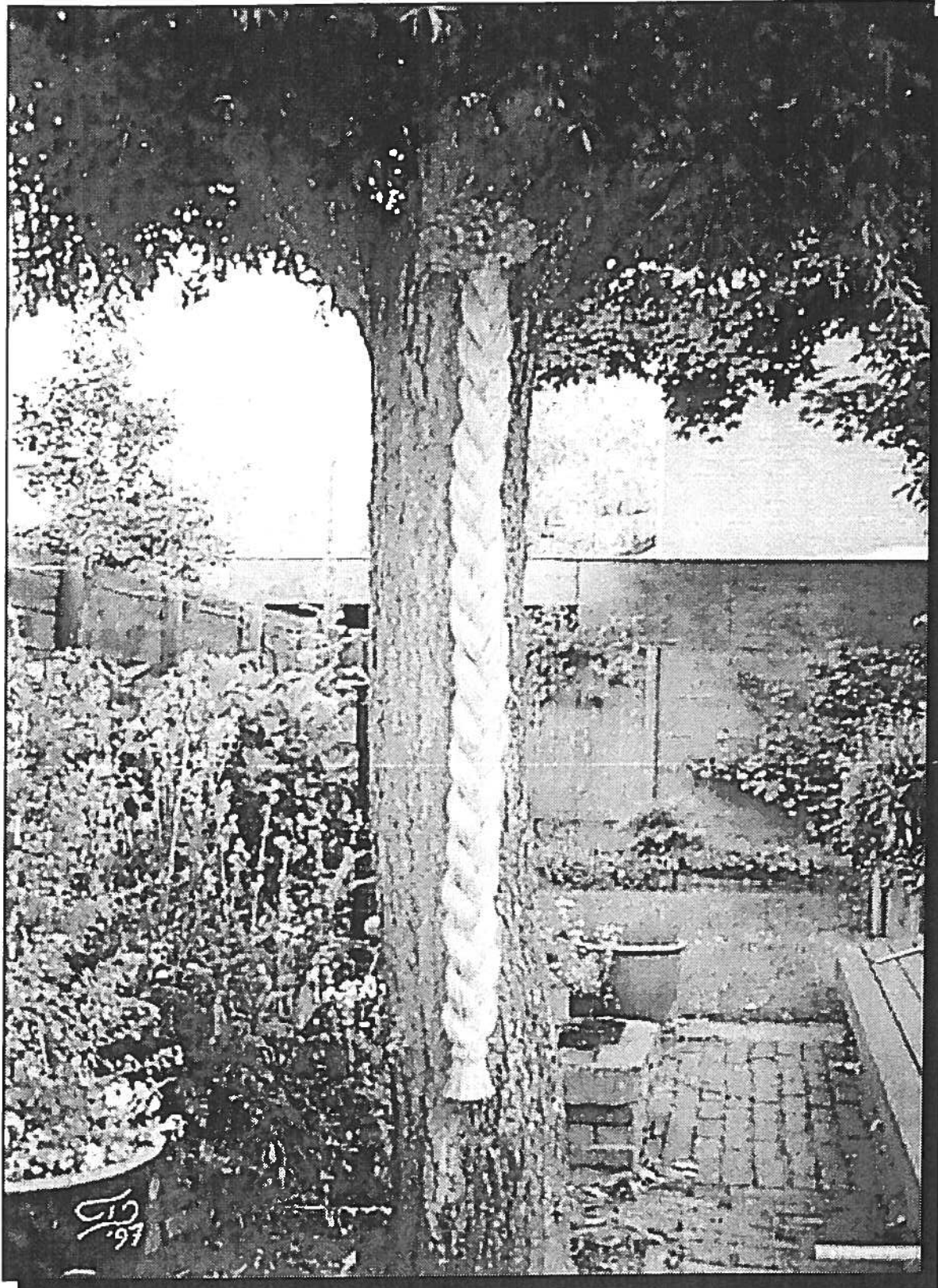
De ongelijke einden worden na afwerking afgesneden.

Onder de kop een Turkseknoop.

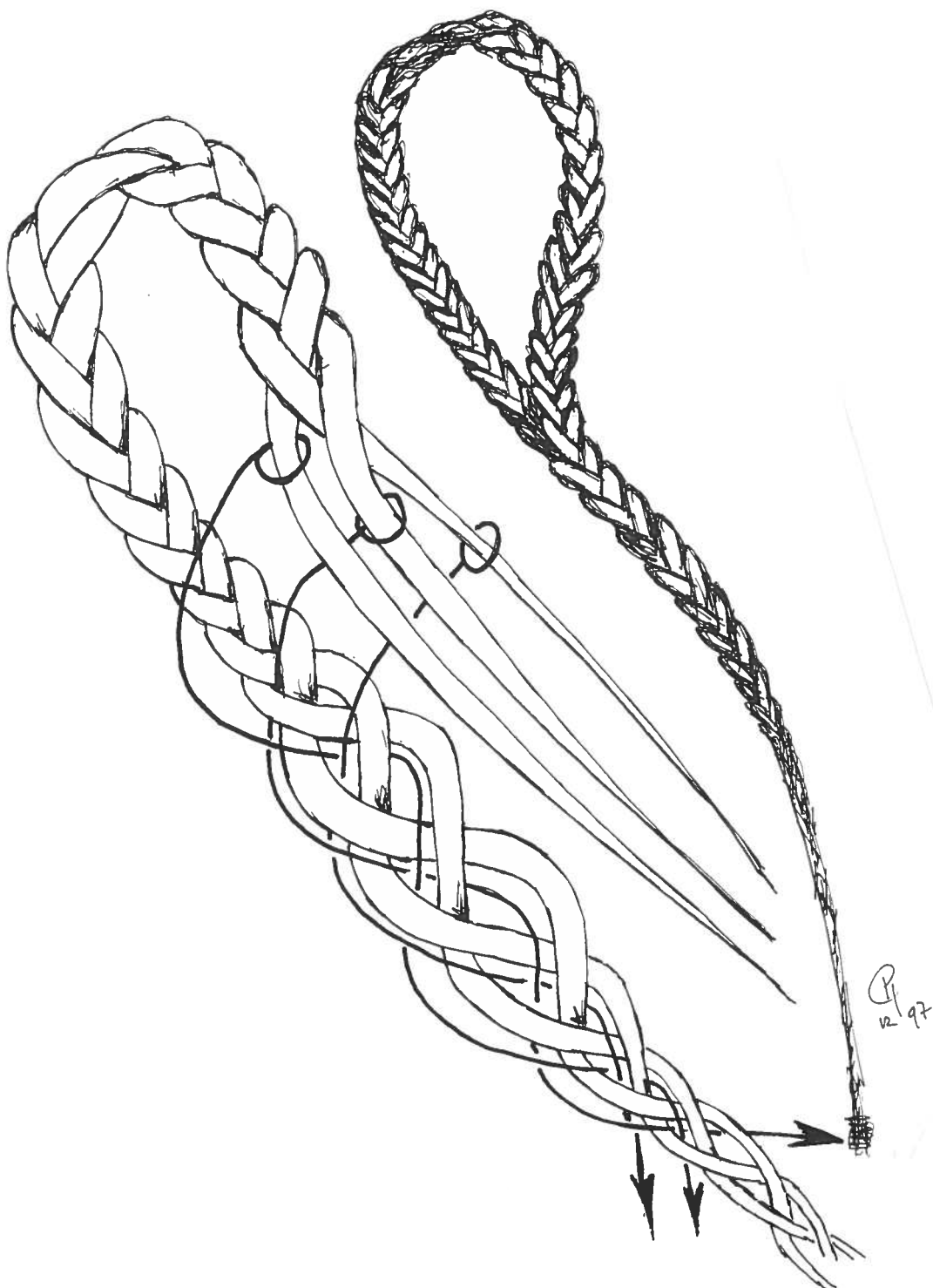
Het eind afgewerkt met een genaaid takeling

Een Koeievlecht

Albert Vlietstra (IJmuiden)

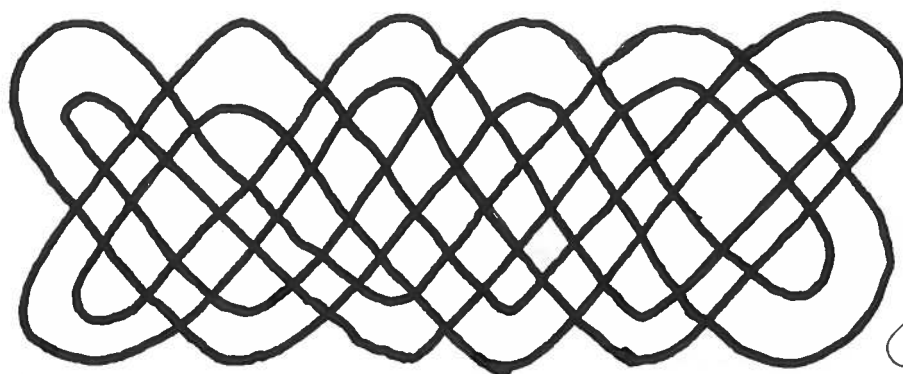
Op een van mijn zwerftochten met mijn bootje kwam ik eens in het Noord-hollandse Schoorl, nabij Chroet. Daar zag ik een hek dat met een vlechtwerkje was afgesloten. Het was een eenvoudig stuk driestrengs vlechtwerk dat in een oog op zichzelf was terug gesplitst en uitgedund. In de tekeningen hieronder staat weergegeven hoe ik het nagemaakt heb.

Knopenlegger Klupjes

Omdat we in KK8 zoveel aandacht aan het Nederlandse Klaas Knop Fonds geschonken hebben is het alleen maar eerlijk om de konkurrenten ook even te vermelden. Over de hele wereld heen heb je mensen die knoopjes leggen. Op een of andere manier zijn ze altijd ofwel verenigd, danwel verenigd geweest, maar in alle gevallen kennen ze elkaar. Tjah, soort zoekt nou eenmaal soort en dan raken ze aan elkaar gesplitst. Lees je bijvoorbeeld Ashley dan is hij in kontakt geweest met een aantal: George Taber, professor Dent, advocaat Miller en Cyrus Day. De laatste weer op zijn beurt in het Esperanto schrijvende met de Finse Marrrta Ropponen. Je zou dus in America een klupje verwachten, nietwaar? Daar hebben ze lange tijd de *American Leather and Rawhide Braiding Asssocation* gehad met het spannende 2-maandelijkse blad: *The Plait*. Helaas ging die organisatie enige jaren terug onder flink geruzie ter ziele. Tegenwoordig is er nog de *Australian Plaiters and Whipmakers Association*. Die vereniging van zweepmakers is in oktober 1985 opgericht en geeft ieder kwartaal *The Australian Whipmaker* uit. Lid kun je worden door te schrijven naar Ron Edwards, 12 Faireyland Road, QLD 4872, Kuranda, Australia (telefoon: 070-937474). Hun lidmaatschap bedraagt 36 Australische dollars per jaar. Dan is er nog een Engelse braidmaker klup van Edna Gibson, 70 Furzehatt Road, Plymstock, Plymouth, Devon PL9 8QT in Engeland. In Nieuw Zeeland wordt het exclusieve blad *The Braider* door Georg Schaake voor *braiding artisans only* uitgegeven. In Japan zit ook iets heiligs op kumihimo gebied heb ik wel eens van Catherine Martin gehoord, maar daar heb ik verder geen informatie over. Tot dusverre eigenlijk alleen maar braiding klupjes. Er is ook een mandenmakers vereniging

Als je lid wilt worden van de grootste knopenleggersklup ter wereld dan kun je schrijven naar IGKT sekretaris Nigel Harding, 6 Egles Drove, Uckfield, Sussex TN22 2BY Engeland. Hun lidmaatschap kost je vanaf dit jaar 16 Engelse ponden en daarvoor ontvang je ongeveer vier maal *Knotting Matters* per jaar. Aan de westkust van America is er het blaadje *Knot News* geredigeerd door Joe Schmidbauer, 1805 Kingsford Avenue, Corona CA 91720, USA. Op Internet heb je ook nog een virtuele berg knopenleggers die op een nogal esoterische manier aan elkaar gehyperlinked zitten. Afijn je kunt je lol wel op, want nou heb je KK niet eens meer nodig!

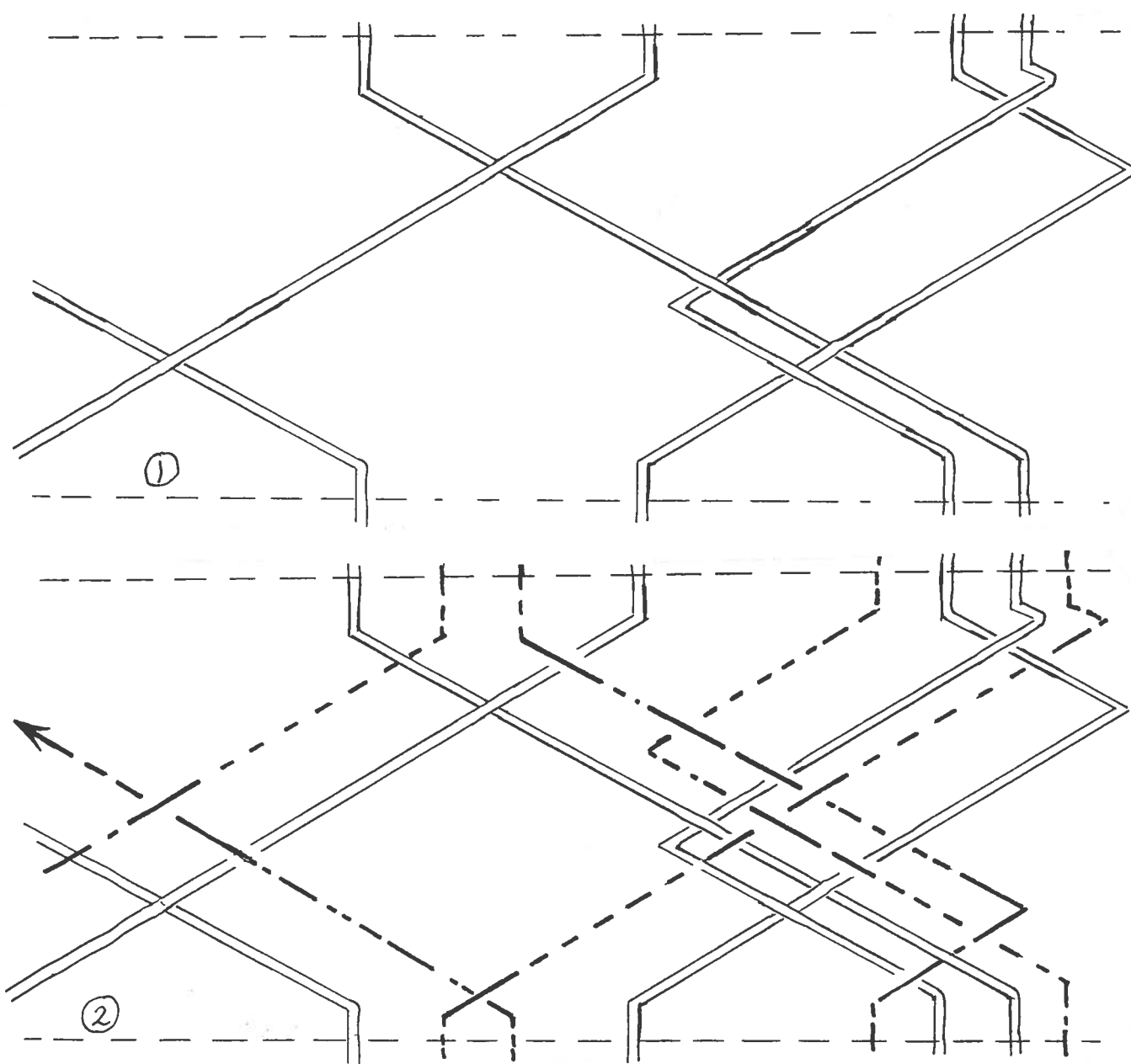

P
12/97

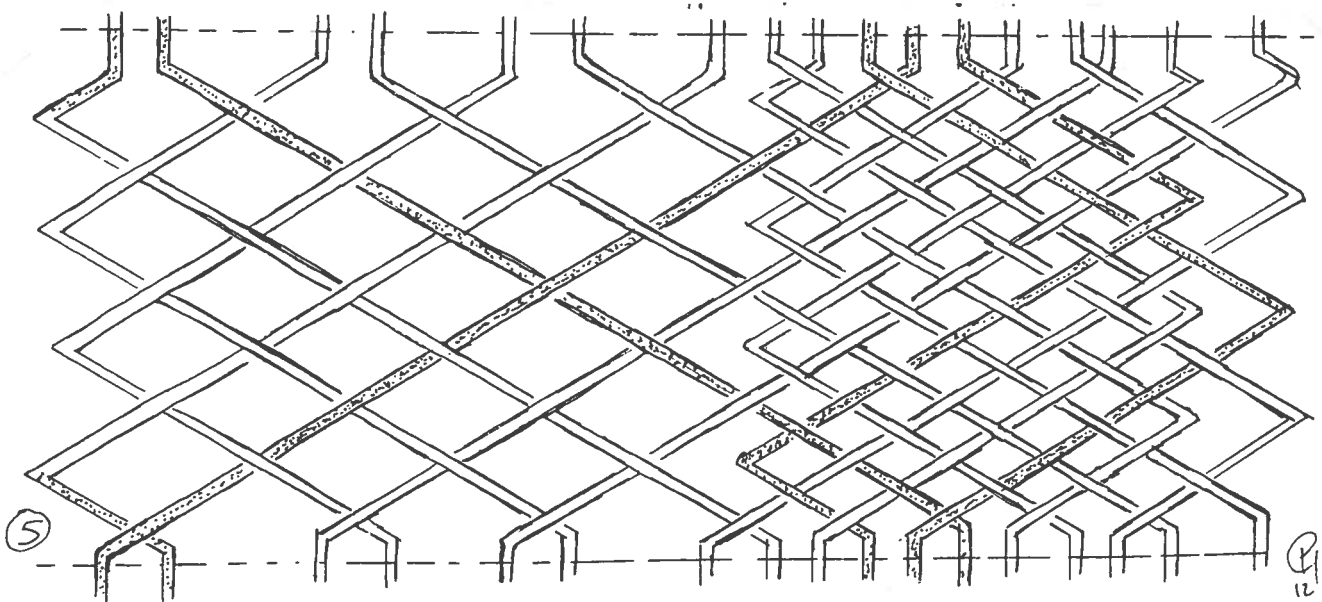
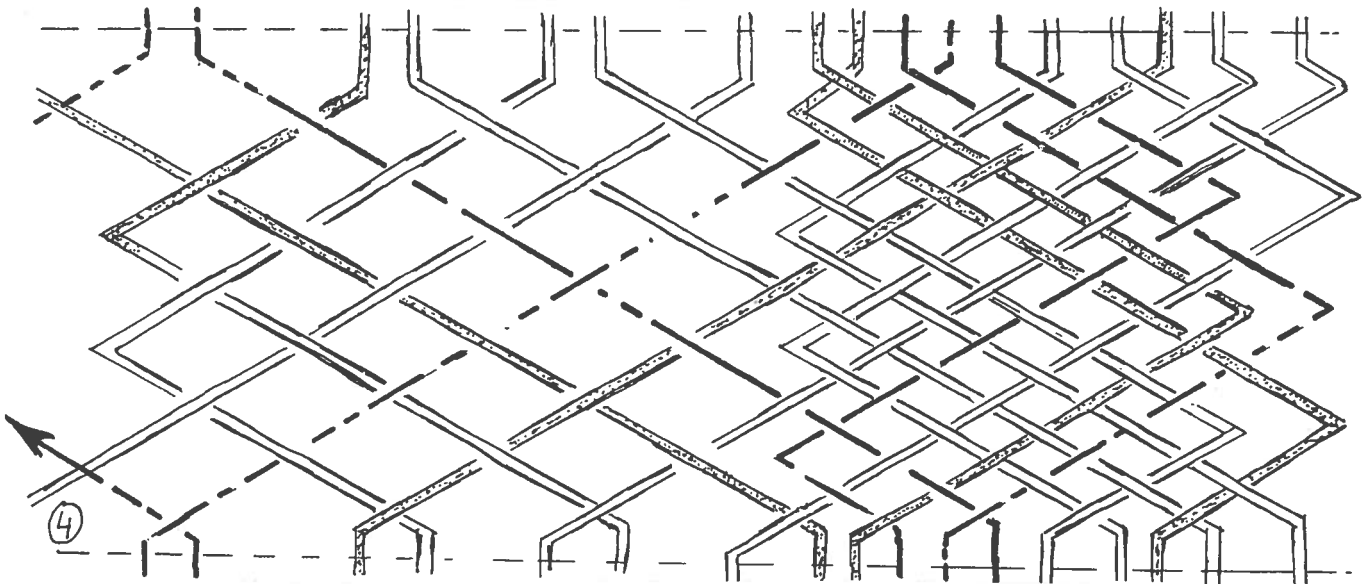
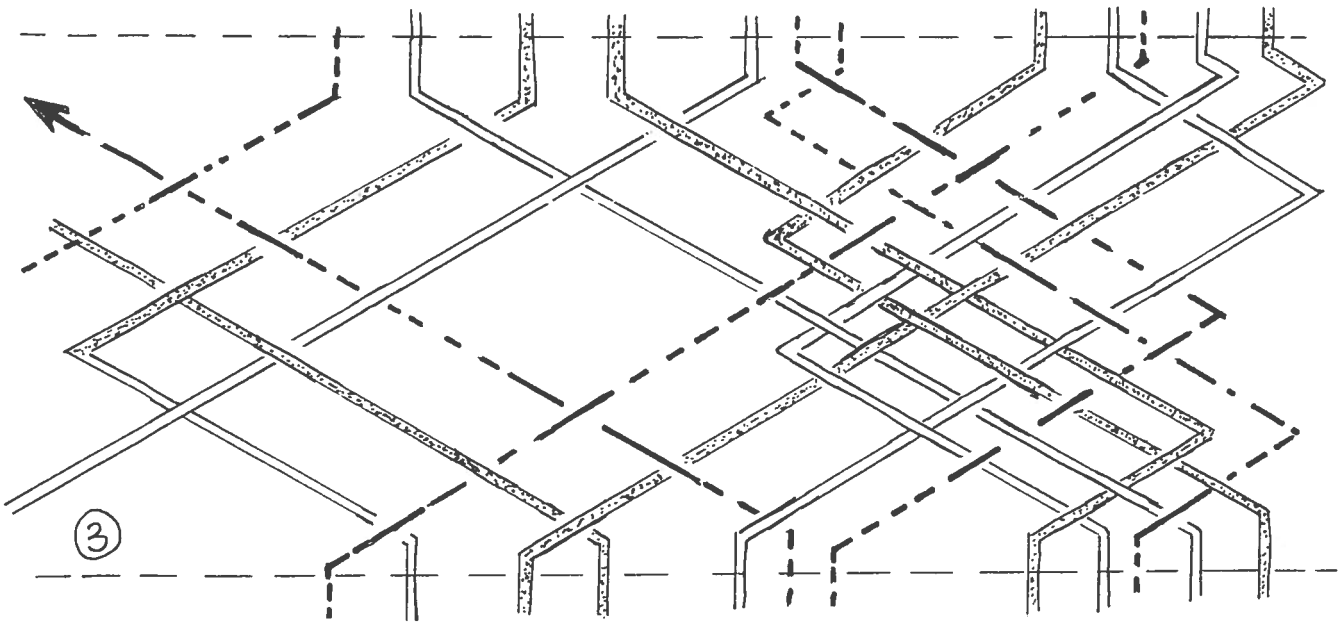
Een Peerachtig Knoopje

Frans Masurel (Leiden)

Met onderstaand knoopje kun je een peerachtige vorm met een Onder 1 Over 1 weefsel enkelstrengig bekleden. Dergelijke konische vormen komen vaak voor aan het uiteinde van allemanseindjes en sleutelhangers. Als je de laatste tekening bekijkt zie je waaraan deze knoop zijn peervormigheid dankt. Het raster aan de linkerzijde is minder dicht dan aan de rechterzijde. Doordat zowel de linker- als de rechterzijde vier bochten heeft sluit het weefsel rond de polen perfect af. De diagrammen van Fig.1 tot en met Fig.5 spreken voor zich.

©
12/97

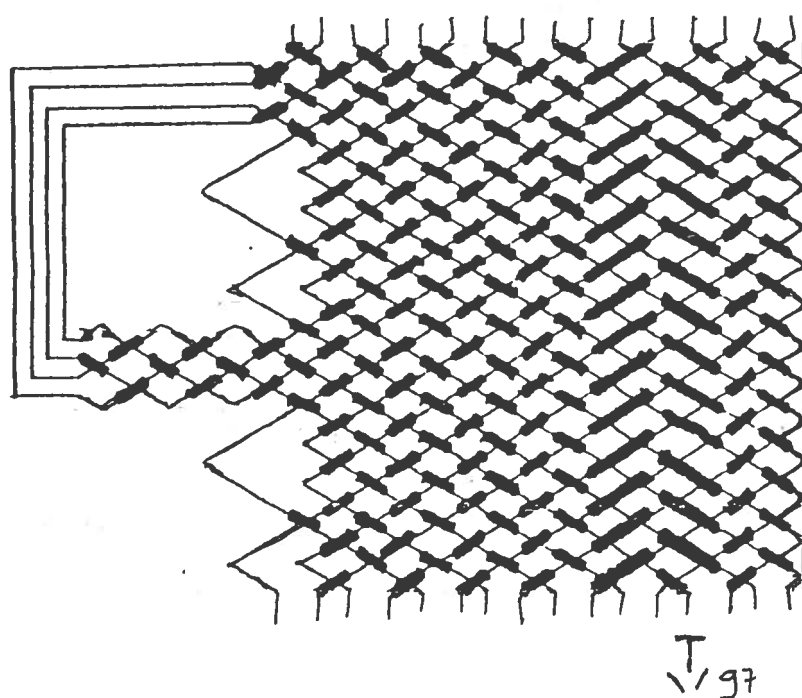
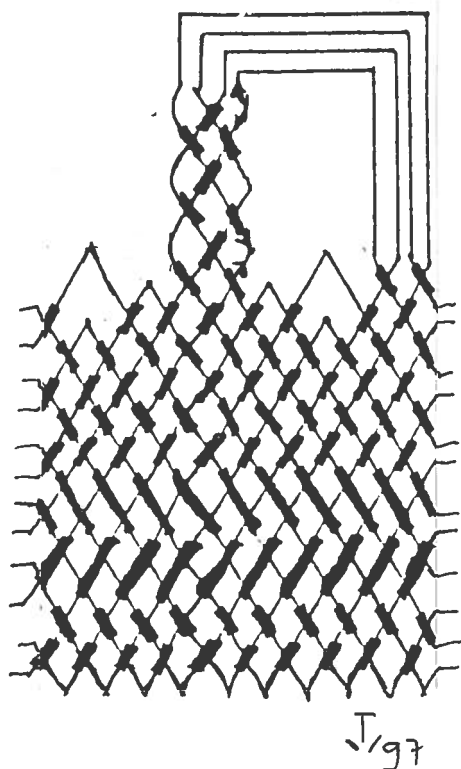
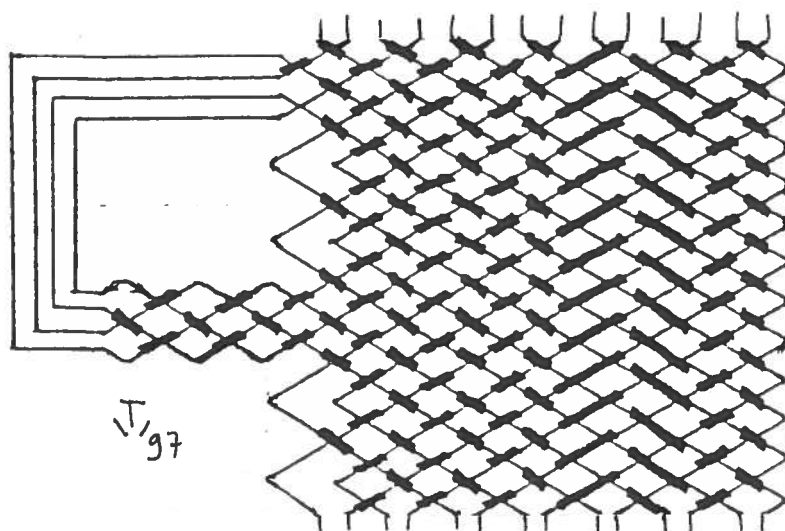

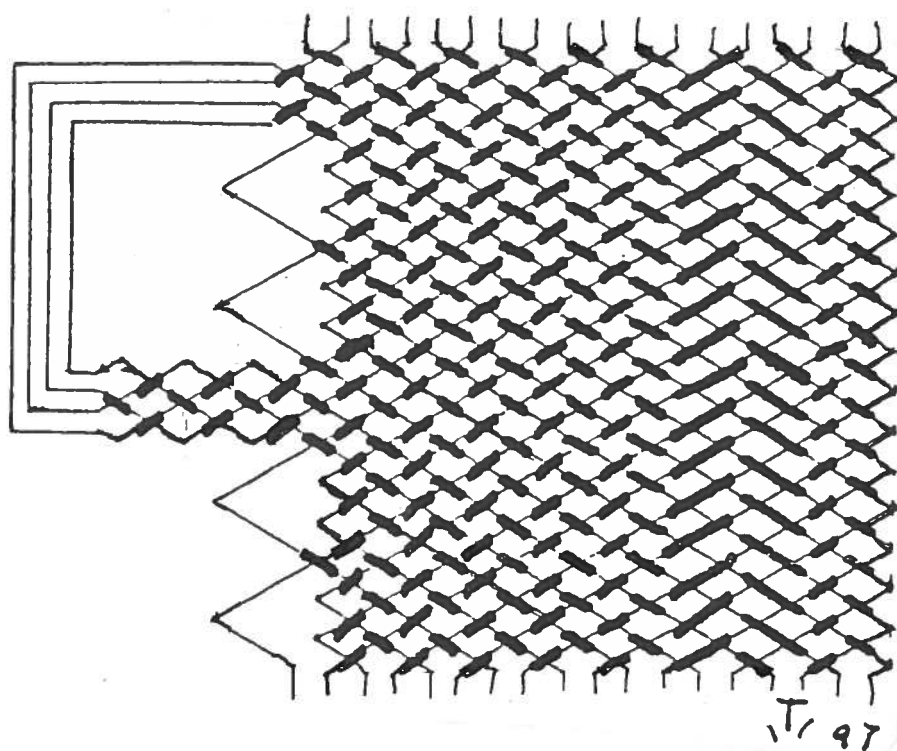
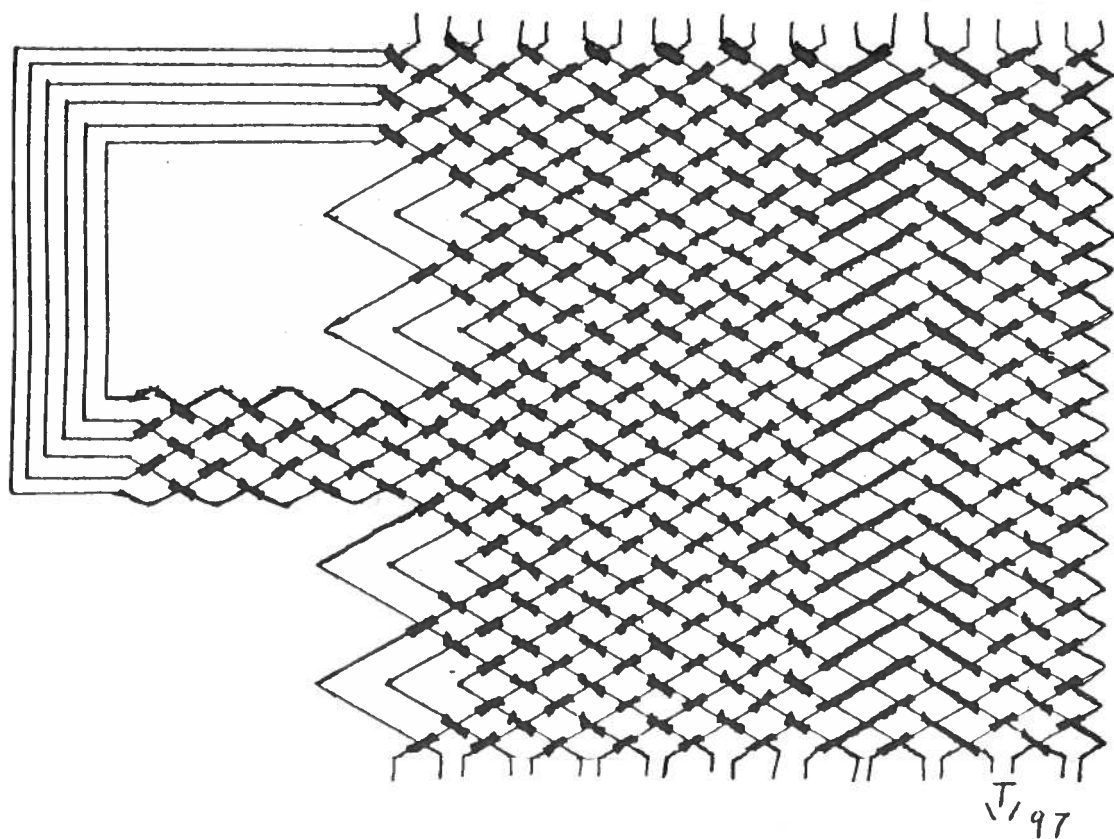
Variaties Op Het Kerstbel Knoopje's Thema

Tom Hall (Bastrop/USA)

Het zou geen voor mij geen kerstmis zijn als ik geen kerstkaart zou maken om aan iedereen prettige feestdagen toe te wensen. Vorig jaar werd de Kerstbel Knoop alomteweesd gewaardeerd, dus ik dacht er goed aan te doen om voor dit jaar enige Kerstbel Knoopjes van verschillende afmetingen te bedenken. Het binden ervan zal ongetwijfeld al je aandacht van het Kerstgebeuren afleiden en voor je het weet sta je dan weer in het nieuwe jaar. Iedereen de beste wensen!

Tom Hall

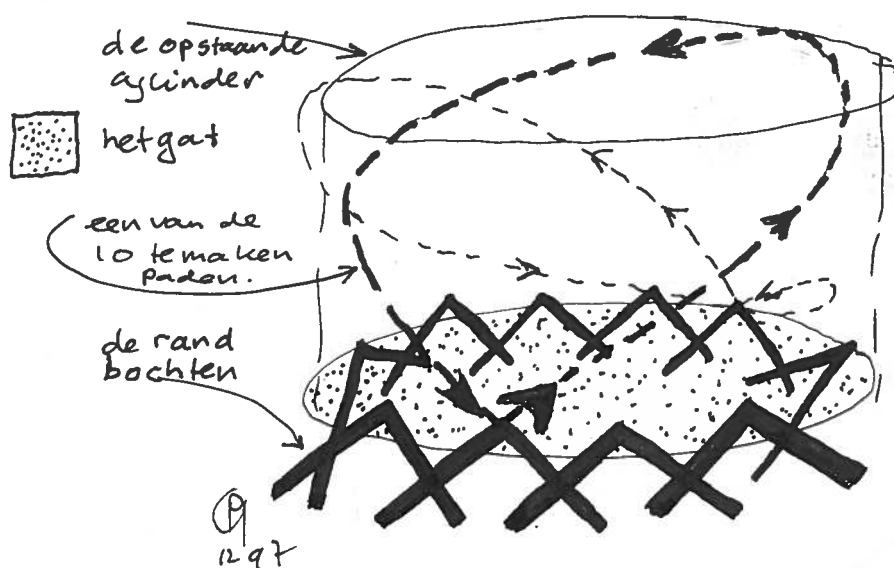

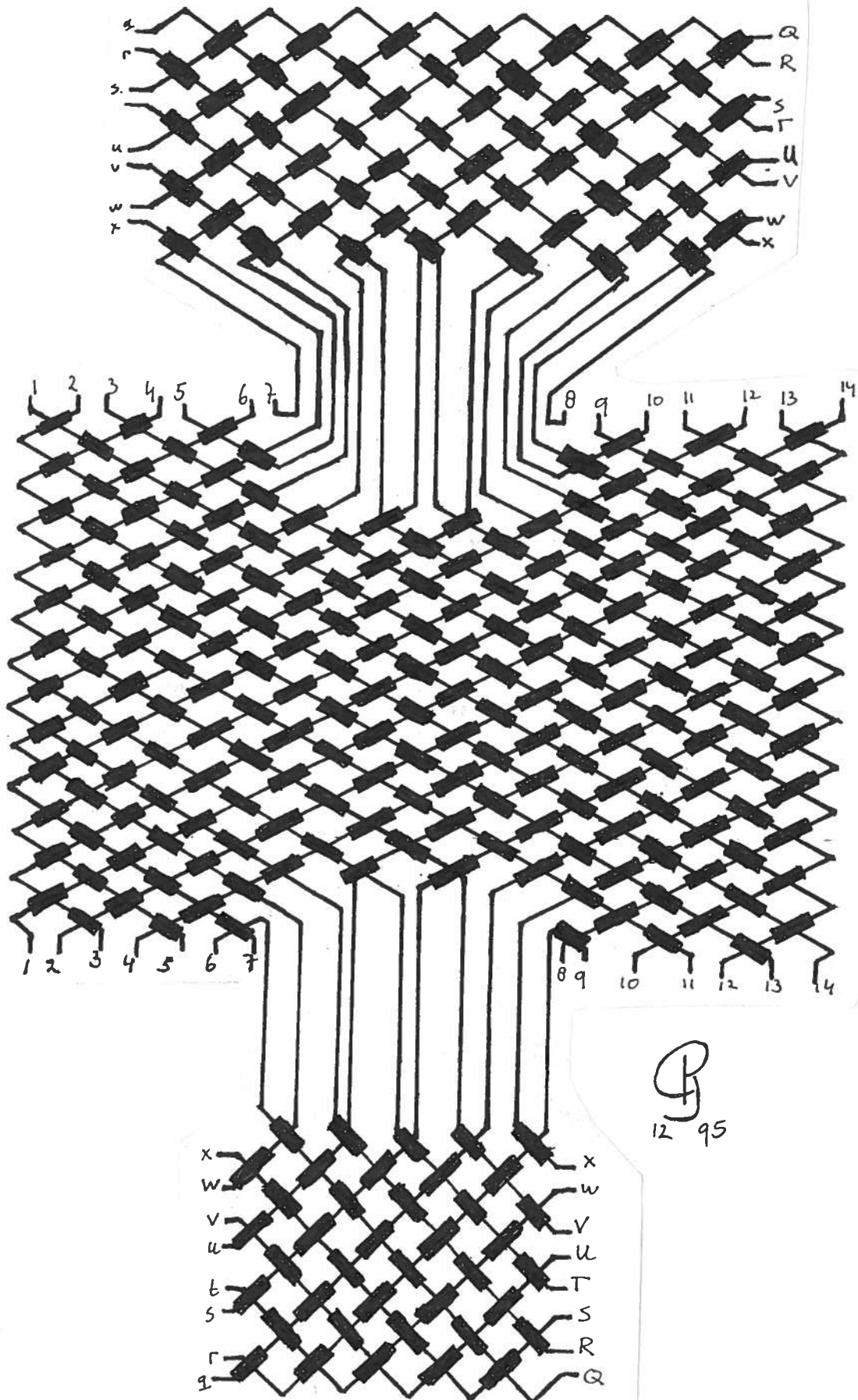
Een Letter T Knoop

In het grote knopenboek van Ashley (onder #1394) staat één enkel, nogal erg sullig, letter T knoopje. Verder zie je bittertjes weinig van dat soort dingen. Nergens schijnt een antwoord te vinden te zijn op de voor de hand liggende vraag: Of er ook "grotere" of "meer regelmatigere" te binden zijn? Hiernaast is het rastertje van zo'n *enkelstrengige* knoert gegeven. Het antwoord is dus een beetje bevestigend.

Sommigen hebben de euvele moed mij te vragen hoe men dergelijke knopen vinden kan. Eigenlijk is dat helemaal niet zo moeilijk. Je begint met een regulier raster, zoals dat van een Turkse Knoop. Daar knip je een (al dan niet vierkant) gat in. Je moet er wel voor zorgen dat de afmetingen van het gat en de dimensies van je oorspronkelijke knoopje zodanig zijn dat je een *enkelstrengig* raster overhoudt. Daar heb je echter computers voor. Nou komt de truk. Het gat heeft bochten en daar gaan we een cylinder op monteren. Als je ervoor zorgt dat de "opgaande" richting van iedere bocht weer uitkomt bij de bijbehorende "neergaande" richting, dan behoudt je konstruktie zijn enkelstrengigheid. Wow, da's nog eens een leuke topologische invariante eigenschap, nietwaar? Mocht het voorgaande wauwilverhaal niet helemaal duidelijk zijn, of zelfs helemaal niet, wees dan een masochist en probeer het verhaal aan de hand van onderstaande plaatje nog maar eens te volgen.....

De gereedschappen om dergelijke knopen te maken zijn onder meer een absurd gemeen grote dosis engelengeduld, je handen en je hoofd. Je kunt er eventueel een paar toverspreuken, of krachttermen bij mompelen, als je meent dat dat helpen zal. Het exemplaar van hiernaast is best wel een kreng van een knoop, maar als je een beetje haar op je borst hebt dan lukt het binden vast wel. Om ze te maken zul je ontdekken dat je bepaalde gereedschappen zelf moet bedenken. Hetgeen een beetje trial and terror vereist. Probeer maar eens om de knoop rond een houten kruis te maken en hem er dan weer vanaf te krijgen. Afijn, trek er maar een avondje (of zo) voor uit om met het gedrocht te spelen. Ik ben best wel benieuwd wie er eentje binden kan!

12 95

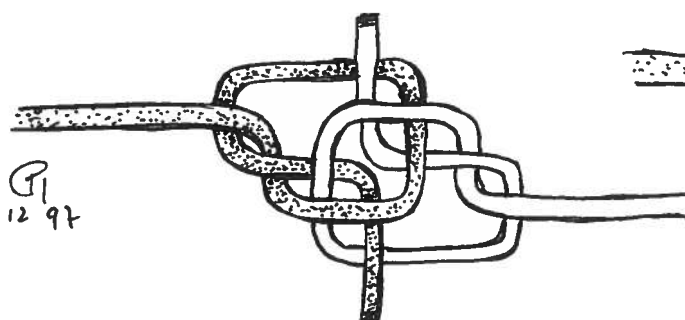
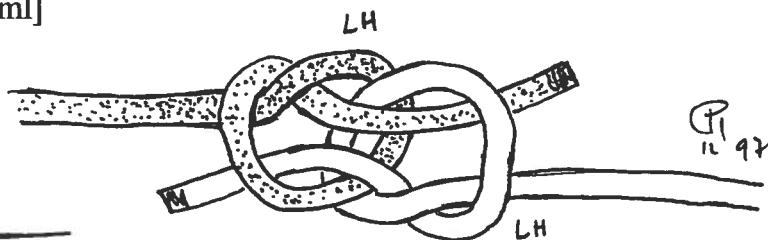
Wist je dat...

... ze in Friesland zelfs aparte Friese namen voor sommige knopen hebben? Het Fryske akademie in Ljouwert vertelde me dat ze er een *âldwiveknoop*, *knoffelknoop* en *poepelknoop* hebben.

Van Het Internet Afgevist

Paul Hahn heeft op Internet golfjes lopen maken met onderstaand knoopje. Volgens mij is het nog niet in de knoopliteratuur gepubliceerd geweest. Nouja, tot nou toe dan!

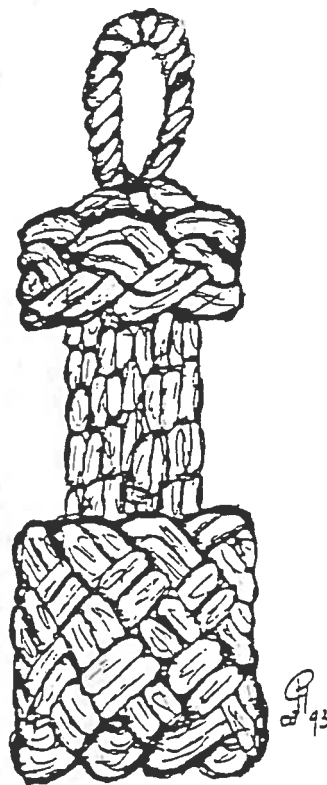
[<http://library.wustl.edu/~manynote/knot.html>]

Agenda

In Rotterdam begint in januari weer op elke laatste zaterdag van de maand de maandelijkse knopenleggers bijeenkomst. Daar kun je voor in *De Hoop* terecht. Dat is een tjalk die op de kade staat. Pal naast *Prins Hendrik*, het Maritieme Museum aan de Leuvehave. Je kunt er tussen 11.00 en 16.00 uur over knopen komen kletsen.

Op **Zaterdag 28 februari** om 13.00 vertelt Pieter van de Griend over Zeemansknopen. En op **Zaterdag 26 september** vertelt Ria Luiten over Japanse vlechtechnieken.

Op **Zondag 15 maart** is er tussen 10.00 en 16.00 in de vuurtoren van Blankenberge de halfjaarlijkse bijeenkomst der Vlaamse knopenleggers. Uiteraard is iedere knopenlegger van harte welkom. Informatie is te verkrijgen bij Marc Lauwereijns (050-411 813 na 20.00) of Philippe Casteleijn.

Een Vuurtoeren Knoopje

**DE VOLGENDE KNOOPEKNAUWER KOMT IN APRIL.
TOT DAN !**